https://doi.org/10.59295/paatd2025.07

Piese de podoabă și port din siturile getice din microzona Hansca

Clothing and adornment items from the Getic sites in the Hansca microregion

Aurel Zanoci
Mihail Băț

Acest articol a fost elaborat în cadrul subprogramului 011501 „ArHe: Patrimoniul arheologic preistoric și antic din regiunea de silvostepă a Republicii Moldova: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”.

This article was elaborated as part of the 011501 subprogram “ArHe: Prehistoric and Ancient Archaeological Heritage in the Forest-Steppe of the Republic of Moldova: interdisciplinary research and scientific development”.

Cuvinte-cheie: spațiul est-carpatic, a doua epocă a fierului, fortificații, așezări, necropole, piese de podoabă și port, importuri.

Rezumat: În urma cercetărilor arheologice, întreprinse în microzona Hansca, raionul Ialoveni, au fost identificate 12 situri, în care au fost descoperite vestigii din a doua epocă a fierului (cultura getică). Dintre acestea, unor investigații arheologice sistematice au fost supuse așezările Hansca „Limbari-Căprăria", Hansca „Pidașca", Hansca „Toloacă" și necropola Hansca „Lutăria". Ca urmare, de rând cu numeroase fragmente ceramice, unelte și ustensile, din aceste situri au fost recuperate mai multe piese de podoabă și de port, confecționate din diferite materii prime. Printre piesele din metal se remarcă: un cercel din aur, două fibule din bronz „de schemă tracică", brățări din bronz cu capetele libere, un fragment de brățară cu nodozități, o cataramă din fier etc. Relativ numeroase sunt mărgelele confecționate atât din pastă sticloasă, cât și cele din lut ars. Printre acestea se evidențiază trei mărgele/pandantive din sticlă în formă de „vas/amforă" și trei mărgele decorate cu „ochi". Studierea acestei categorii de descoperiri scoate în evidență prezența în microzona Hansca, în a doua epocă a fierului, a pieselor de prestigiu, o bună parte dintre care au ajuns aici datorită relațiilor comerciale și de schimb.

Keywords: Eastern Carpathian area, Late Iron Age, fortifications, settlements, necropolises, clothing and adornment items, imports.

Abstract: The archaeological research carried out in the Hansca microregion, Ialoveni district, identified 12 sites in which vestiges from the Late Iron Age (Getic culture) were discovered. Out of these, the settlements Hansca "Limbari-Căprăria", Hansca "Pidașca", Hansca "Toloacă" and the Hansca "Lutăria" necropolis were subjected to systematic archaeological investigations. Consequently, multiple adornment and clothing items made from different raw materials were recovered from these sites, alongside numerous potsherds, tools and utensils. Among the metal items, the following stand out: a golden earring, two bronze "Thracian-type" fibulae, open-ended bronze bracelets, a fragment of a bracelet with nodules, an iron buckle etc. Beads made of glass paste, as well as fired clay, are relatively numerous. Three glass beads/pendants in the shape of a "vessel/amphora" and three beads decorated with "eyes" stand apart among them. Studying this category of discoveries highlights the presence of prestige objects in the Hansca microregion during the Late Iron Age, a good number of them having arrived here due to trade and exchange relations.

Introducere

Microzona Hansca (fig. 1), raionul Ialoveni, a ajuns în atenția arheologilor grație cercetărilor perieghetice, întreprinse de echipa condusă de L. Polevoi în anul 1959 (Полевой 1969, 186). Acestea au fost urmate, începând cu anul 1960 (Мелюкова 1963, 64-67),

Introduction

The field surveys performed by the team led by L. Polevoj in 1959 (Полевой 1969, 186) were the ones that brought the Hansca microregion (fig. 1) to the attention of archaeologists. Starting from 1960 (Мелюкова 1963, 64-67), they were followed by systematic archaeological

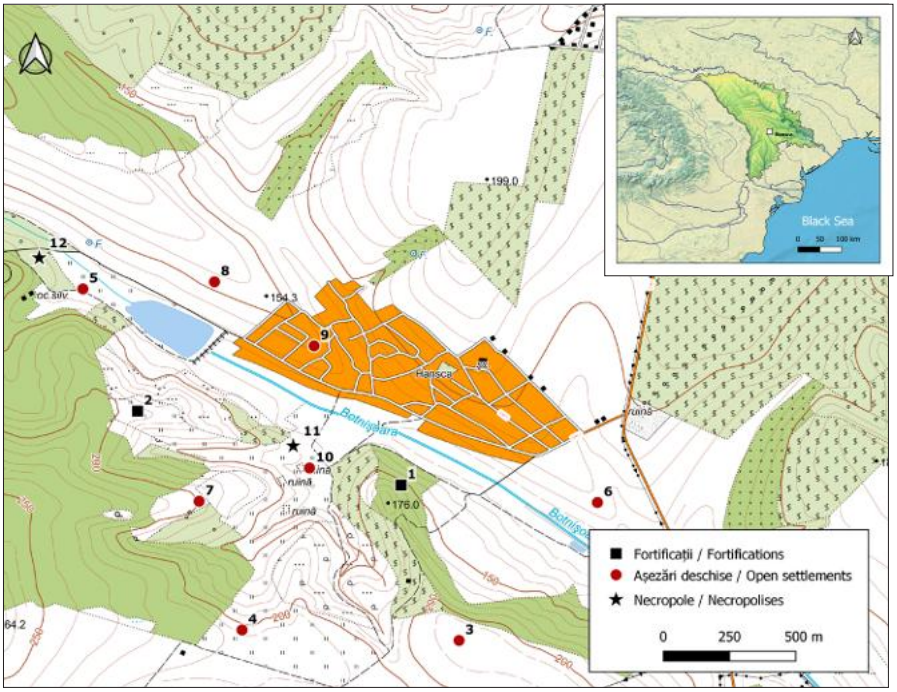

Fig. 1. Siturile din a doua epocă a fierului din microzona Hansca: 1. Hansca „Cetate"; 2. Hansca „Toloacă"; 3. Hansca „Dealul Socii"; 4. Hansca „La Cramă"; 5. Hansca „Limbari-Căprărie"; 6. Hansca „Livadă"; 7. Hansca „Pădure"; 8. Hansca „Pidașca; 9. Hansca „Sat"; 10. Hansca „Valea Lutăriei"; 11. Hansca „Lutăria"; 12. Hansca I.

Fig. 1. Late Iron Age sites in the Hansca microregion: 1. Hansca "Cetate"; 2. Hansca "Toloacă"; 3. Hansca "Dealul Socii"; 4. Hansca "La Cramă"; 5. Hansca „Limbari-Căprărie"; 6. Hansca "Livadă"; 7. Hansca "Pădure"; 8. Hansca "Pidașca; 9. Hansca "Sat"; 10. Hansca "Valea Lutăriei"; 11. Hansca "Lutăria"; 12. Hansca I)

de cercetări arheologice sistematice, care, cu unele întreruperi, au durat până în 1991. Iar în anii 2022, 2024 și 2025, regiunea a fost investigată prin noi periegheze și sondaje. Ca urmare a cercetărilor mai vechi, dar și a celor recente, aici au fost repertoriate 14 situri, care se încadrează într-un vast interval de timp – din epoca eneolitică și până în sec. XVII-XVIII (Postică, Hîncu 2023, 15-17, fig. 26; Serbinov, Zanoci 2025, 66-67). Majoritatea lor sunt pluristratificate, conținând, în cele mai frecvente cazuri, vestigii din a doua epocă a fierului (cultura getică). Din această perioadă se evidențiază două fortificații, opt așezări

research, which lasted until 1991, with some interruptions. Furthermore, the region was investigated through new field surveys and test trenches in the years 2022, 2024 and 2025. Based on both older and recent research, 14 sites have been documented here, and they fit into a vast time span – from the Chalcolithic to the 17th-18th centuries (Postică, Hîncu 2023, 15-17, fig. 26; Serbinov, Zanoci 2025, 66-67). Most of them are multilayered, containing in frequent cases remains from the Late Iron Age (Getic culture). Two fortifications, eight unfortified settlements and two flat necropolises represent this period, each with a varying research level.

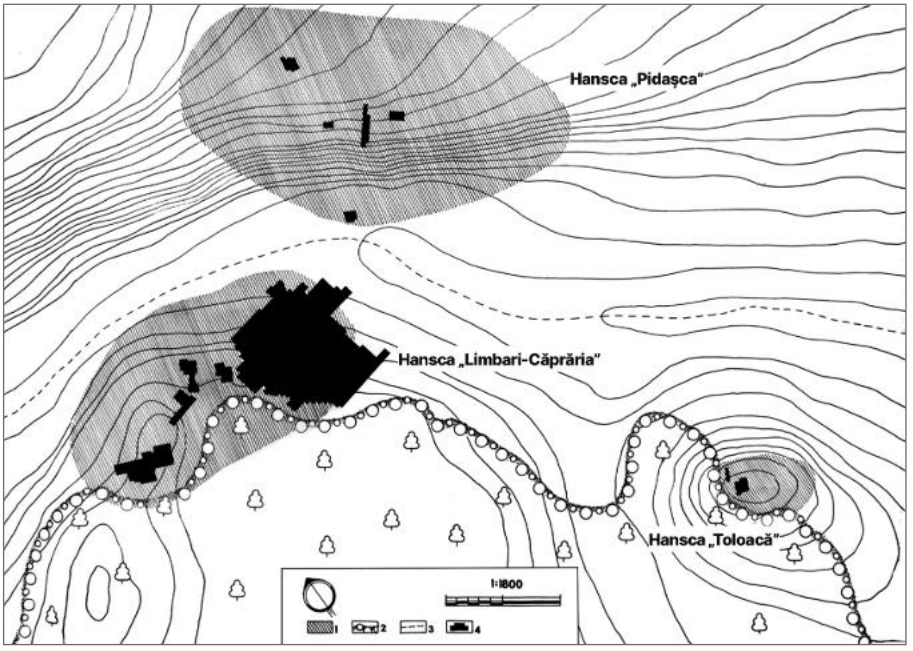

Fig. 2. Localizarea siturilor din a doua epocă a fierului în partea de nord-vest a microzonei Hansca (după Никулицэ 1987).
Fig. 2. Location of the Late Iron Age sites in the northwestern part of the Hansca microregion (after Никулицэ 1987).

nefortificate și două necropole plane, ele având un grad diferit de cercetare. Unele situri au beneficiat de ample săpături arheologice (Hansca „Limbari-Căprăria", Hansca „Pidașca", Hansca „Toloacă" și Hansca „Lutăria"), iar altele (Hansca „Dealul Socii", Hansca „Sat", Hansca „Livadă", Hansca „La Cramă" etc.) rămân a fi cunoscute doar prin sondaje sau cercetări de suprafață.

În pofida amplorii cercetărilor arheologice în microzona Hansca, descoperirile din a doua epocă a fierului rămân a fi valorificate doar parțial. Unele dintre ele au fost publicate în câteva articole

Some sites benefitted from extensive archaeological excavations (Hansca "Limbari-Căprăria", Hansca "Pidașca", Hansca "Toloacă" and Hansca "Lutăria"), while others (Hansca "Dealul Socii", Hansca "Sat", Hansca "Livadă", Hansca "La Cramă" etc.) remain known thanks to test trenches and field surveys, only.

Despite the ampleness of the archaeological research in the Hansca microregion, the Late Iron Age discoveries have been disseminated only partially. Some of them were published in several articles (Никулицэ 1968; Никулицэ 1969; Никулицэ 1972a; Никулицэ, Татаренко 1973; Никулицэ 1974b; Никулицэ, Рафалович

Fig. 3. Vedere aeriană asupra microzonei Hansca, cu localizarea siturilor menționate în text (foto M. Băț).
Fig. 3. Aerial view of the Hansca microregion, showing the locations of the sites mentioned in the text (photo M. Băț).

(Никулицэ 1968; Никулицэ 1969; Никулицэ 1972a; Никулицэ, Татаренко 1973; Никулицэ 1974b; Никулицэ, Рафалович 1974; Никулицэ 1985; Рикман, Никулицэ 1985) și în compartimente ale monografiilor (Никулицэ 1977a; Никулицэ 1987) ale responsabilului de vestigiile getice din microzona Hansca – profesorul Ion Niculiță. De asemenea,

1974; Никулицэ 1985; Рикман, Никулицэ 1985) and compartments of the monographs (Никулицэ 1977a; Никулицэ 1987) written by Professor Ion Niculiță, the one responsible for the Getic vestiges in the Hansca microregion. Additionally, brief accounts are also available in the abstracts published in the *Arkheologicheskie otkrytia* (*Археологические открытия*)

informații succinte se regăsesc și în rezumatele publicate în culegerile *Arkheologicheskie otkrytia* (Археологические открытия) (Никулицэ 1972b; Никулицэ 1974a; Никулицэ 1975; Никулицэ 1976 etc.). Însă o bună parte a vestigiilor, inclusiv a pieselor de podoabă și port, au rămas nevalorificate, regăsindu-se în rapoartele de săpătură, care, de multe ori, conțin o descriere sumară, fiind lipsite de ilustrații calitative. Totodată, atragem atenția că multe dintre piesele care constituie subiectul prezentului articol nu s-au păstrat[1]. Astfel, ilustrarea și descrierea lor a fost făcută plecând de la informațiile și imaginile care se conțin în publicații și în rapoartele de săpătură.

Catalogul descoperirilor

Hansca „Limbari-Căprăria”. Așezare[2] nefortificată, amplasată pe malul drept al râului Botnișoara, la cca 600 m spre nord-vest de satul Hansca (fig. 1-3). Ea a

[1] O parte din piesele de podoabă și port din microzona Hansca se păstrează în fondurile Muzeului de Antichități „Tudor Arnăut”, Universitatea de Stat din Moldova, și ale Muzeului Național de Istorie a Moldovei.
[2] Descoperită în anul 1959 de către L. Polevoi (Полевой 1969, 190, 208). Cercetată în 1960 de A. Meliukova (Мелюкова 1961; Мелюкова 1963, 64-67), apoi, începând cu anul 1964 și până în 1991, cu unele întreruperi, de către I. Hîncu, I. Rafalovici, Em. Rikman, I. Niculiță, Gh. Postică ș.a., ca urmare, fiind identificate mai multe vestigii din a doua epocă a fierului (Хынку, Рафалович, Никулицэ 1972, 27-34; Никулицэ 1972b, 451-452; Никулицэ, Татаренко 1973, 129-133; Никулицэ 1974b, 96-103, 108-109; Никулицэ, Рафалович 1974, 80-81; Никулицэ 1975, 442; Никулицэ 1976, 473-474; Никулицэ 1977a, 53-54, 59; Никулицэ 1977b, 457; Никулицэ 1978, 468; Никулицэ 1980b, 403; Никулицэ, Постикэ 1980, 35-46; Гольцева 1981, 4-7; Тельнов 1981, 3-5; Никулицэ 1981a, 2-19; Никулицэ 1982, 400; Никулицэ 1987, 113-117; Cavruc, Postică 1991, 5-69; Postică 1992). Mai detaliat istoricul cercetării a se vedea în: Postică, Hîncu 2023, 20-32.

collections (Никулицэ 1972b; Никулицэ 1974a; Никулицэ 1975; Никулицэ 1976 etc.). However, a good number of vestiges, including clothing and adornment items, remained unpublished. They were presented in the excavation reports, which, in a lot of cases, contain a terse description and lack good quality illustrations. At the same time, we note that many of the objects discussed in the present article did not survive[1]. In light of this, their illustration and description were done according to the information and images enclosed in publications and excavation reports.

Catalogue of discoveries

Hansca “Limbari-Căprăria”. Unfortified settlement[2], located on the Botnișoara river’s right bank, at approximately 600 m northwest of the Hansca village (fig. 1-3). It covered an area of approximately 1000×500 m on the east-facing slope, slightly inclined towards the river.

[1] A portion of the clothing and adornment items from the Hansca microregion are held in the repositories of the Tudor Arnăut Museum of Antiquities at Moldova State University and the National Museum of History of Moldova.
[2] Discovered in the year 1959 by L. Polevoj (Полевой 1969, 190, 208). Investigated in 1960 by A. Meljukova (Мелюкова 1961; Мелюкова 1963, 64-67), then starting from the year 1964 until 1991, with some interruptions, by – I. Hîncu, I. Rafalovici, Em. Rikman, I. Niculiță, Gh. Postică and others. As a result, various Late Iron Age vestiges were identified (Хынку, Рафалович, Никулицэ 1972, 27-34; Никулицэ 1972b, 451-452; Никулицэ, Татаренко 1973, 129-133; Никулицэ 1974b, 96-103, 108-109; Никулицэ, Рафалович 1974, 80-81; Никулицэ 1975, 442; Никулицэ 1976, 473-474; Никулицэ 1977a, 53-54, 59; Никулицэ 1977b, 457; Никулицэ 1978, 468; Никулицэ 1980b, 403; Никулицэ, Постикэ 1980, 35-46; Гольцева 1981, 4-7; Тельнов 1981, 3-5; Никулицэ 1981a, 2-19; Никулицэ 1982, 400; Никулицэ 1987, 113-117; Cavruc, Postică 1991, 5-69; Postică 1992). For a more detailed research history, see Postică, Hîncu 2023, 20-32.

ocupat o suprafață de cca 1000×500 m pe panta cu expoziție estică, ușor înclinată spre râu.

În urma cercetărilor arheologice, au fost identificate mai multe nivele de locuire, începând cu epoca bronzului și până în sec. XV-XVI (Postică, Hîncu 2023, 18-19). În orizontul atribuit culturii getice au fost descoperite mai multe structuri arheologice și un număr considerabil de artefacte, printre care și piese de podoabă și port:

Brățară, fragment (fig. 4/1). Secțiune 1976, construcția nr. 11. Confecționată dintr-o bară de bronz cu secțiunea ovală, cu diametrele de 0,6×0,3 cm. Piesa a avut capetele libere, dintre care unul a fost rupt. Cel de-al doilea, păstrat, este aplatizat, având lățimea de 0,9 cm și grosimea de 0,2 cm. Pe el pot fi observate patru incizii – două oblice și două verticale, care sugerează capul unui șarpe. Brățara este deformată, având dimensiunile de 4,0×6,0 cm (Никулицэ 1977b, 457; Никулицэ 1987, 114, рис. 35/4).

Brățară, fragment (fig. 4/2). Secțiune 1981, adâncimea 0,7 m. Confecționată dintr-o bară de bronz, semirotundă în secțiune, cu diametrul de 0,6 cm. Lungimea păstrată a fragmentului este de 5,0 cm. Brățara are trei nodozități cu diametrul de 0,8-0,9 cm. Diametrul estimat al brățării este de cca 8,0 cm (Никулицэ 1981a, 14, рис. 3/13).

Brățară (fig. 4/3). Secțiune 1981, adâncimea 0,3 m. Confecționată dintr-o bară din bronz, rotundă în secțiune, cu diametrul de 0,3 cm. Piesa are capetele

The archaeological investigations uncovered several occupation levels, starting from the Bronze Age until the 15th-16th centuries (Postică, Hîncu 2023, 18-19). Multiple archaeological structures and a considerable number of artefacts were discovered in the horizon attributed to the Getic culture, including adornment and clothing items:

Bracelet, fragment (fig. 4/1). Section 1976, construction no. 11. Made from a bronze rod with an oval section, with diameters of 0.6×0.3 cm. The item had the ends open, one of which was torn. The second one, preserved, is flattened, registering 0.9 cm in width and 0.2 cm in thickness. Four incisions, two of them slanted and the other two vertical, can be discerned on it, giving the impression of a snake head. The bracelet is deformed and its dimensions are equal to 4.0×6.0 cm (Никулицэ 1977b, 457; Никулицэ 1987, 114, рис. 35/4).

Bracelet, fragment (fig. 4/2). Section 1981, depth 0.7 m. Made from a bronze rod, semicircular in section, with a diameter of 0.6 cm. The fragment's preserved length reaches 5.0 cm. The bracelet has three nodules with a diameter of 0.8-0.9 cm. The estimated diameter of the bracelet is approximately 8.0 cm (Никулицэ 1981a, 14, рис. 3/13).

Bracelet (fig. 4/3). Section 1981, depth 0.3 m. Made from a bronze rod, circular in section, with a diameter of 0.3 cm. The item has open ends, thinned to 0.2 cm towards the terminal. The bracelet's diameter equals 6.4 cm (Никулицэ 1981a, 6, рис. 3/14).

Bracelet, fragment (fig. 4/4). Section 1981, depth 0.7 m. Made from a bronze rod, circular in section, with a

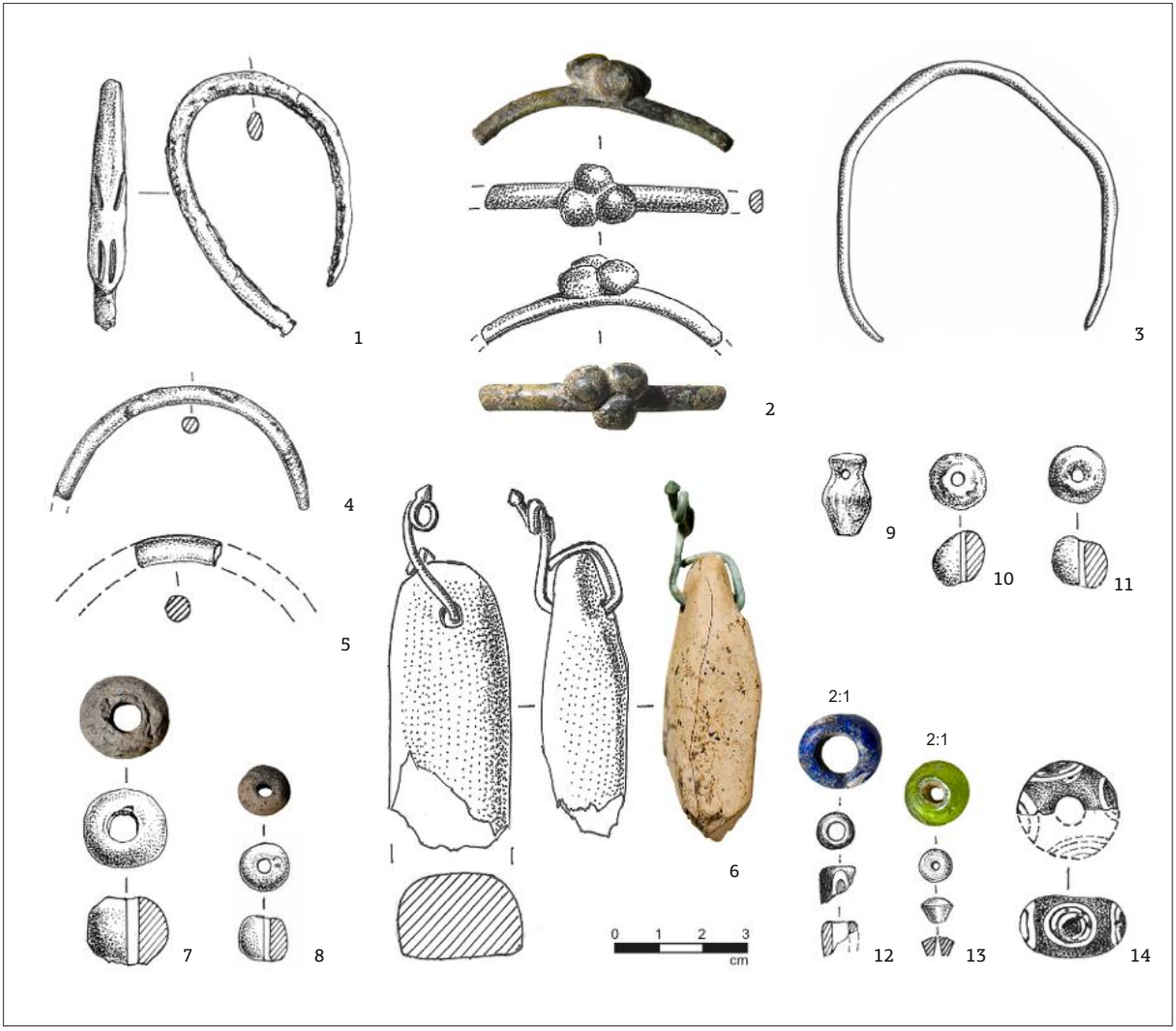

Fig. 4. Hansca „Limbari-Căprăria": piese de podoabă și port (desene S. Burciu, foto D. Topal).
Fig. 4. Hansca "Limbari-Căprăria": adornment and clothing items (drawing by S. Burciu, photo by D. Topal).

libere, care se subțiază spre vârf până la 0,2 cm. Diametrul brățării este de 6,4 cm (Никулицэ 1981a, 6, рис. 3/14).

Brățară, fragment (fig. 4/4). Secțiune 1981, adâncimea 0,7 m. Confecționată dintr-o bară de bronz, rotundă în secțiune, cu diametrul de 0,3 cm. Brățara a avut, probabil, capetele libere, cel păstrat subțiindu-se spre vârf până la 0,2 cm. Diametrul estimat al piesei este de 5,6 cm (Тельнов, Чеботаренко 1982, 41, рис. 13/15).

Brățară, fragment (fig. 4/5). Secțiunea 3/1991, adâncimea 0,4 m. Confecționată dintr-o bară de bronz, rotundă în secțiune, cu diametrul de 0,6 cm. Diametrul estimat al brățării este de 6,0 cm (Postică 1992, 12, fig. 4/11).

Fibulă, fragment (fig. 4/6). Secțiune 1981, adâncimea 0,8 m (Никулицэ 1981a, 14, рис. 3/17). Piesa a fost atașată unei cute din șist. Astfel, fibula originală a fost ruptă și deformată, pentru a putea fi legată de piesa litică. Este dificil de stabilit dacă a fost folosită o fibulă ieșită din uz sau s-a recurs la o piesă nefinisată. Neavând posibilitatea de a extrage piesa, riscând astfel degradarea artefactului, constatăm că a fost utilizată o jumătate din fibulă, partea care păstrează piciorul, portagrafa și, parțial, arcul. Atât corpul fibulei, cât și piciorul are un aspect filiform, cu diametrul de 0,3-0,4 cm. Piciorul se termină cu un buton conic. Nu putem stabili poziția piciorului, acesta fiind răsucit atipic pentru forma acestor fibule.

diameter of 0.3 cm. The bracelet probably had open ends; the preserved one thins to 0.2 cm towards the terminal. The estimated diameter of the bracelet is 5.6 cm (Тельнов, Чеботаренко 1982, 41, рис. 13/15).

Bracelet, fragment (fig. 4/5). Section 3/1991, depth 0.4 m. Made from a bronze rod, circular in section, with a diameter of 0.6 cm. The estimated diameter of the bracelet is 6.0 cm (Postică 1992, 12, fig. 4/11).

Fibula, fragment (fig. 4/6). Section 1981, depth 0.8 m (Никулицэ 1981a, 14, рис. 3/17). The object was attached to a slate whetstone. In this way, the original fibula was torn and deformed in order to be tied to the lithic item. It is difficult to establish if an obsolete or an unfinished fibula was used. Without the possibility to extract the artefact due to the risk of damaging it, we note that half of the fibula was utilized, more specifically the part that retained the foot, catch and, partially, the bow. Both the body and the foot of the brooch have a threadlike appearance, with a diameter of 0.3-0.4 cm. The foot ends with a conical button. We cannot establish the foot's position, since it is twisted atypically for these fibulae's form.

Bead/pendant (fig. 4/9). Section 1971, depth 0.4 m. Made of a bluish glass paste. It is shaped like a vessel/amphora with 1.7 cm in height and a diameter of 1.1 cm. It has a hole in its upper part, with a diameter of 0.15 cm (Хынку, Рафалович, Никулицэ 1972, 6, рис. 4/3).

Bead, fragment (fig. 4/12). Section 1971, depth 0.6 m. Made of a dark blue glass paste, decorated with white-edged blue circles. The form is cylindrical. The bead's

Mărgică/pandantiv (fig. 4/9). Secțiune 1971, adâncimea 0,4 m. Confecționat din pastă sticloasă de culoare albăstrie. Este de forma unui vas/amforă cu înălțimea de 1,7 cm și diametrul de 1,1 cm. În partea superioară are un orificiu cu diametrul de 0,15 cm (Хынку, Рафалович, Никулицэ 1972, 6, рис. 4/3).

Mărgică, fragment (fig. 4/12). Secțiune 1971, adâncimea 0,6 m. Confecționată din pastă sticloasă de culoare albastră-închisă, decorată cu cercuri de culoare albastră, cu marginea albă. Forma este cilindrică. Înălțimea mărgelei este de 0,8 cm, diametrul – de 0,9 cm, iar diametrul orificiului – de 0,4 cm (Хынку, Рафалович, Никулицэ 1972, 8, рис. 4/1).

Mărgică, fragment (fig. 4/14). Secțiune 1976, construcția nr. 11. Confecționată din pastă sticloasă de culoare albastră, decorată cu cercuri cu marginea albă. Are formă elipsoidală cu înălțimea de 1,2 cm și diametrul de 2,0 cm. Diametrul orificiului este de 0,5 cm (Никулицэ 1977b, 457; Никулицэ 1987, 114, рис. 35/5).

Mărgică (fig. 4/10). Secțiune 1976, construcția nr. 11. Confecționată din pastă sticloasă de culoare albastră-mat. Are formă sferică, ușor aplatizată, cu înălțimea de 1,0 cm și diametrul de 1,1 cm, având un orificiu cu diametrul de 0,2 cm (Никулицэ 1977b, 457; Никулицэ 1987, 114, рис. 35/6).

Mărgică (fig. 4/11). Secțiune 1976, construcția nr. 11. Confecționată din pastă sticloasă de culoare albastră-mat. Forma este sferică, având diametrul

height reaches 0.8 cm, the diameter – 0.9 cm, while the diameter of the hole – 0.4 cm (Хынку, Рафалович, Никулицэ 1972, 8, рис. 4/1).

Bead, fragment (fig.). Section 1976, construction no. 11. Made of a blue glass paste, decorated with white-edged circles. It has an ellipsoidal form with a height of 1.2 cm and a diameter of 2.0 cm. The diameter of the hole measures 0.5 cm (Никулицэ 1977b, 457; Никулицэ 1987, 114, рис. 35/5).

Bead (fig. 4/10). Section 1976, construction no. 11. Made of a matte blue glass paste. It has a spherical form, slightly flattened, with a height of 1.0 cm and a diameter of 1.1 cm, the diameter of the hole registering 0.2 cm (Никулицэ 1977b, 457; Никулицэ 1987, 114, рис. 35/6).

Bead (fig. 4/11). Section 1976, construction no. 11. Made of a matte blue glass paste. The shape is spherical with a diameter of 1.1 cm, while the diameter of the hole equals 0.25 cm (Никулицэ 1977b, 457; Никулицэ 1987, 114, рис. 35/6).

Bead (fig. 4/13). Section 3/1990, construction P236 (semi-sunken house), depth 0.1 m from the construction's ground opening. Made of a green glass paste. The form is biconical. The object's height is 0.6 cm, its diameter – 0.7 cm, the diameter of the hole – 0.15 cm (Cavruc, Postică 1991, 57-58, fig. 15/3).

Bead (fig. 4/8). Section 1981, depth 1.05 m. Made of clay, fired unevenly to a dark gray color. It has a cylindrical form with a height of 1.0 cm, a diameter of 1.2 cm and a hole diameter of 0.3 cm (Никулицэ 1981a, 16, рис. 3/9).

de 1,1 cm, cu un orificiu cu diametrul de 0,25 cm (Никулицэ 1977b, 457; Никулицэ 1987, 114, рис. 35/6).

Mărgică (fig. 4/13). Secțiunea 3/1990, construcția P236 (semibordei), adâncimea 0,1 m de la nivelul gurii construcției. Confecționată din pastă sticloasă de culoare verde. Forma este bitronconică. Înălțimea piesei este de 0,6 cm, diametrul – de 0,7 cm, diametrul orificiului – de 0,15 cm (Cavruc, Postică 1991, 57-58, fig. 15/3).

Mărgică (fig. 4/8). Secțiune 1981, adâncimea 1,05 m. Confecționată din pastă de lut, arsă neuniform, având culoarea cenușie-închisă. Are formă cilindrică, cu înălțimea de 1,0 cm, diametrul – de 1,2 cm și diametrul orificiului – de 0,3 cm (Никулицэ 1981a, 16, рис. 3/9).

Mărgică (fig. 4/7). Secțiunea 3/1991, adâncimea 0,83 m. Confecționată din pastă de lut ars, fiind de culoare cenușie. Are formă sferică aplatizată, cu înălțimea de 1,5 cm, diametrul – de 1,9 cm și diametrul orificiului – de 0,6 cm (Postică 1992, 22, fig. 8/2).

Hansca „Pidașca”. Așezare[3] nefortificată, situată la cca 200 m spre nord-vest de sat, pe malul stâng al

[3] Descoperită de A. Meliukova în 1960, care realizează în același an și primele săpături arheologice (Мелюкова 1961). Cercetată ulterior de I. Niculiță în anii 1970-1973, 1980-1981 (Никулицэ 1974a; Никулицэ, Рафалович, Хынку 1973, 414; Никулицэ 1974b, 103-107; Никулицэ, Рафалович 1974, 83-87; Никулицэ 1980a, 3-33; Никулицэ 1981a, 20-29; Никулицэ 1981b, 393; Никулицэ 1982, 399; Никулицэ 1985, 95-113).

Bead (fig. 4/7). Section 3/1991, depth 0.83 m. Made of fired clay, gray-colored. It has a flattened spherical form, with a height of 1.5 cm, a diameter of 1.9 cm and a hole diameter of 0.6 cm (Postică 1992, 22, fig. 8/2).

Hansca “Pidașca”. Unfortified settlement[3], located at approximately 200 m northwest of the village, on the left bank of the Botnișoara river (fig. 1-3). It covered an area of approximately 1200×650 m on the southwest-facing slope, slightly inclined towards the riverbed.

The archaeological investigations unveiled traces of habitation from the Late Iron Age, 3rd-4th centuries, 15th century and 17th-18th centuries (Postică, Hîncu 2023, 18-19). The occupation level attributed to the Getic culture yielded vestiges of dwellings, household pits, as well as numerous archaeological inventory objects, including clothing and adornment items:

Bracelet (fig. 5/2). Chance discovery, 1972. Made from a bronze rod, semicircular in section, with a diameter of 0.4 cm. The item has open ends which thin to 0.3 cm towards the terminal. The bracelet diameter equals 6.0 cm. Weight – 8.12 g. Unpublished.

Bracelet (fig. 5/1). Section 1980, dwelling no. 3, depth 0.26 m. Made from a bronze rod, semicircular in section, with a diameter of 0.5 cm. The object has open ends

[3] Discovered in 1960 by A. Meljukova, who carried out the first archaeological excavations in the same year (Мелюкова 1961). It was researched later by I. Niculiță in the years 1970-1973, 1980-1981 (Никулицэ 1974a; Никулицэ, Рафалович, Хынку 1973, 414; Никулицэ 1974b, 103-107; Никулицэ, Рафалович 1974, 83-87; Никулицэ 1980a, 3-33; Никулицэ 1981a, 20-29; Никулицэ 1981b, 393; Никулицэ 1982, 399; Никулицэ 1985, 95-113).

râului Botnișoara (fig. 1-3). Ea ocupa o suprafață de cca 1200×650 m, pe panta cu expoziție sud-vestică, ușor înclinată spre albia râului.

Ca urmare a investigațiilor arheologice, au fost atestate urme de locuire din a doua epocă a fierului, sec. III-IV, sec. XV și sec. XVII-XVIII (Postică, Hîncu 2023, 18-19). În nivelul atribuit culturii getice au fost descoperite vestigii ale locuințelor, gropi menajere, precum și un numeros inventar arheologic, inclusiv piese de port și de podoabă:

Brățară (fig. 5/2). Descoperire fortuită, 1972. Confecționată dintr-o bară de bronz, semirotundă în secțiune, cu diametrul de 0,4 cm. Piesa are capetele libere, care se subțiază spre vârf până la 0,3 cm. Diametrul brățării este de 6,0 cm. Greutatea – 8,12 g. Inedit.

Brățară (fig. 5/1). Secțiune 1980, locuința nr. 3, adâncimea 0,26 m. Confecționată dintr-o bară din bronz, semirotundă în secțiune, cu diametrul de 0,5 cm. Piesa are capetele libere, care se subțiază spre vârf până la 0,4 cm. Diametrul brățării este de 6,4×5,6 cm. Greutatea – 21,55 g (Никулицэ 1980a, 24, таб. VII/3; Никулицэ 1985, 103, рис. 3/4).

Fibulă (fig. 5/3). Descoperire fortuită, 1980. Confecționată din bronz. Tip: de schemă tracică. Așa cum reiese din prima publicație, piesa fusese descoperită integral (Никулицэ 1985, 102, рис. 3/6). Din motive necunoscute nouă, în prezent fibula se află în stare fragmentară, lipsind piciorul și zona portagrafei. Corpul fibulei a fost aplatizat prin baterea

which thin to 0.4 cm towards the terminal. The bracelet diameter equals 6.4×5.6 cm. Weight – 21.55 g (Никулицэ 1980a, 24, таб. VII/3; Никулицэ 1985, 103, рис. 3/4).

Fibula (fig. 5/3). Chance discovery, 1980. Made of bronze. Type: Thracian scheme. Based on its first publication, the item was intact at the time of its discovery (Никулицэ 1985, 102, рис. 3/6). For reasons unknown to us, the fibula is now in a fragmentary state, missing the foot and catch area. The body of the fibula was flattened by beating the bronze wire until it reached a rectangular shape in section (0.1×0.6 cm). The item possesses a lateral spring drawn on the inside of the bow. The brooch's bow is arched, semicircular in appearance (length – approximately 5.5 cm and height – 2.0 cm). The register of slanted incised lines in the form of the letter "V", placed on the bow's outer part, represents a distinctive element of the fibula. While it has a missing foot, we can reconstruct its shape, bent towards the bow, using the available graphic representation. The foot terminal is slightly thickened, suggesting the presence of a conical button. The pin is threadlike, with a length of 6.0 cm.

Bead/pendant (fig. 5/6). Section 1970. Made of glass paste. It is shaped like a vessel/amphora with a height of 2.9 cm and a diameter of 2.0 cm. It has a hole in its upper part, with a diameter of 0.2 cm (Никулицэ, Рафалович 1974, 84, рис. 1/4).

Bead (fig. 5/4). Section 1970. Made of a blue glass paste. It has a biconical shape with a height of 1.2 cm, a diameter of 1.9 cm and a hole diameter of 0.3 cm (Никулицэ, Рафалович 1974, 84, рис. 1/3).

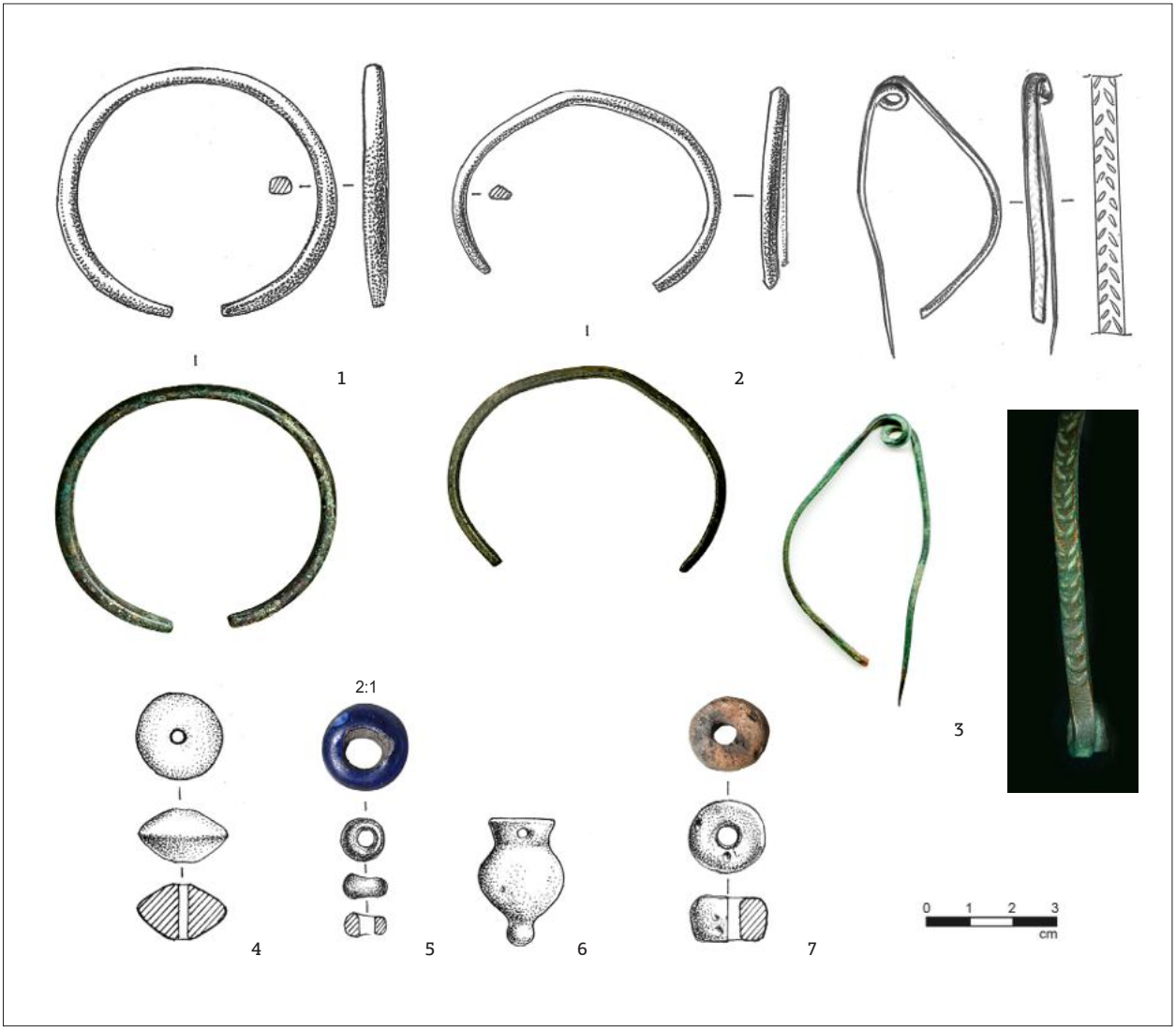

Fig. 5. Hansca „Pidașca": piese de podoabă și port (desene S. Burciu, foto D. Topal).
Fig. 5. Hansca "Pidașca": adornment and clothing items (drawing by S. Burciu, photo by D. Topal).

firului din bronz până la un aspect dreptunghiular în secțiune (0,1×0,6 cm). Piesa este dotată cu un resort lateral, format în interiorul arcului. Arcul broșei este boltit, cu aspect de semicerc (lungimea – de cca 5,5 cm și înălțimea – de 2,0 cm). Un element distinct al fibulei este redat de registrul de linii oblice, incizate în forma literei „V", plasat pe partea exterioară a arcului. Deși are piciorul rupt, în baza reprezentării grafice disponibile, putem reconstitui că forma acestuia era îndoită spre arc. Terminația piciorului este puțin îngroșată, sugerând prezența unui buton conic. Acul este filiform, cu lungimea de 6,0 cm.

Mărgică/pandantiv (fig. 5/6). Secțiune 1970. Confecționată din pastă sticloasă. Are formă de vas/amforă cu înălțimea de 2,9 cm și diametrul de 2,0 cm. În partea superioară este înzestrată cu un orificiu cu diametrul de 0,2 cm (Никулицэ, Рафалович 1974, 84, рис. 1/4).

Mărgică (fig. 5/4). Secțiune 1970. Confecționată din pastă sticloasă de culoare albastră. Are formă bitronconică cu înălțimea de 1,2 cm, diametrul de 1,9 cm și diametrul orificiului de 0,3 cm (Никулицэ, Рафалович 1974, 84, рис. 1/3).

Mărgică (fig. 5/5). Secțiune 1970. Confecționată din pastă sticloasă de culoare albastră. Are forma cilindrică/inelară, cu înălțimea de 0,5 cm, diametrul de 0,9 cm și diametrul orificiului de 0,4 cm (Никулицэ, Рафалович 1974, 84).

Mărgică (fig. 5/7). Secțiune 1972. Confecționată din pastă de lut, arsă neuniform. Culoarea variază de

Bead (fig. 5/5). Section 1970. Made of a blue glass paste. It is cylindrical/annular, with a height of 0.5 cm, a diameter of 0.9 cm and a hole diameter of 0.4 cm (Никулицэ, Рафалович 1974, 84).

Bead (fig. 5/7). Section 1972. Made of clay, fired unevenly. The color varies from brick-red to gray. It has a cylindrical form, with a height of 1.1 cm, a diameter of 1.7 cm and a hole diameter of 0.4 cm (Никулицэ 1974b, 107, рис. 7/9).

Hansca "Toloacă". Fortification[4], situated at approximately 550 m southwest of the village, on a prominent plateau rising to 75 m in altitude relative to the Botnișoara riverbed (fig. 1-3). The site covers an area of approximately 150×350 m, demarcated on its eastern side by a defensive ditch, approximately 4.2 m wide in its upper part and approximately 2.0 m wide at the bottom, with a depth of approximately 1.8 m. The existence of a defensive structure behind the ditch remains to be confirmed, based on the results of the soil analyses. The archaeological investigations carried out in the enclosure's northwestern part discovered remains of dwellings, household pits, as well as a rich and varied archaeological material, among which the clothing and adornment items also stand out:

[4] Discovered by I. Hîncu and I. Rafalovici in the year 1964. Em. Rikman carried out archaeological investigations in 1968, I. Niculiță – in the years 1973, 1980-1981 ((Никулицэ, Рафалович 1974, 79-80; Никулицэ 1980a, 33-50; Никулицэ 1981b, 393; Никулицэ 1985, 113-117; Рикман, Никулицэ 1985, 118-124), and the Ion Niculiță Center for Archaeology team – in 2025.

la cărămiziu la cenușiu. Are formă cilindrică, cu înălțimea de 1,1 cm, diametrul de 1,7 cm și diametrul orificiului de 0,4 cm (Никулицэ 1974b, 107, рис. 7/9).

Hansca „Toloacă". Fortificație[4] situată la cca 550 m spre sud-vest de sat, amplasată pe un platou evidențiat, cu altitudinea relativă de 75 m față de albia râului Botnișoara (fig. 1-3). Situl ocupă o suprafață de cca 150×350 m, fiind delimitat pe latura de est de un șanț de apărare cu lățimea de cca 4,2 m în partea superioară și de cca 2,0 m – în cea inferioară, cu adâncimea de cca 1,8 m. Prezența unei construcții defensive în spatele șanțului rămâne a fi presupusă, plecând de la rezultatele analizelor pedologice. În urma cercetărilor arheologice, efectuate în partea de nord-vest a incintei, au fost descoperite vestigii de locuințe, gropi menajere, precum și un bogat și variat material arheologic, printre care se remarcă și piese de port și podoabă:

Cataramă (fig. 6/1). Secțiune 1968. Confecționată dintr-o bară din fier. Are forma poligonală, cu dimensiunile de 7,2×6,0 cm. Lățimea barei este de 0,6-0,8 cm, iar grosimea – de 0,4 cm. Limba este de formă triunghiulară, având lungimea de 5,1 cm (Рикман, Никулицэ 1985, 122, рис. 1/7).

Nasture/aplică (fig. 6/2). Secțiune 1980. Confecționat dintr-o placă de bronz de formă concavă, cu

Buckle (fig. 6/1). Section 1968. Made from an iron rod. It has a polygonal shape with the dimensions 7.2×6.0 cm. The rod's width measures 0.6-0.8 cm, while the thickness amounts to 0.4 cm. The prong is triangular, with a length of 5.1 cm (Рикман, Никулицэ 1985, 122, рис. 1/7).

Button/plaque (fig. 6/2). Section 1980. Made from a concave bronze plate with a diameter of 1.5 cm and a thickness of 0.05 cm. Traces of a rivet have been preserved on its rear part, in the center (Никулицэ 1985, 115, рис. 2/15).

"Eye" bead/pearl, fragment (fig. 6/4). Section 1980, depth 0.32 m. Made of a dark blue glass paste. White circles with blue dots in the center are attested on its surface. It has a cylindrical shape with a height of 1.7 cm. The object's estimated diameter is 2.3 cm, while that of the hole measures 1.1 cm (Никулицэ 1980a, 37, таб. XII/4).

Bead, fragment (fig. 6/3). Section 1980, depth 0.19 cm. Made of a blue glass paste. It has a cylindrical shape, with a height of 1.5 cm, a diameter of 1.7 cm and a hole diameter of 0.8 cm (Никулицэ 1980a, 35).

Bead (fig. 6/5). Section 1968. Made of clay, fired unevenly, gray-colored. It is spherical with a diameter of 1.4 cm and a hole diameter of 0.25 cm (Рикман, Никулицэ 1985, 122, рис. 1/8).

[4] Descoperită de I. Hîncu și I. Rafalovici în anul 1964. Cercetări arheologice au fost efectuate de către Em. Rikman, în 1968, I. Niculiță – în anii 1973, 1980-1981 (Никулицэ, Рафалович 1974, 79-80; Никулицэ 1980a, 33-50; Никулицэ 1981b, 393; Никулицэ 1985, 113-117; Рикман, Никулицэ 1985, 118-124) și în anul 2025 – de către echipa Centrului de Arheologie „Ion Niculiță".

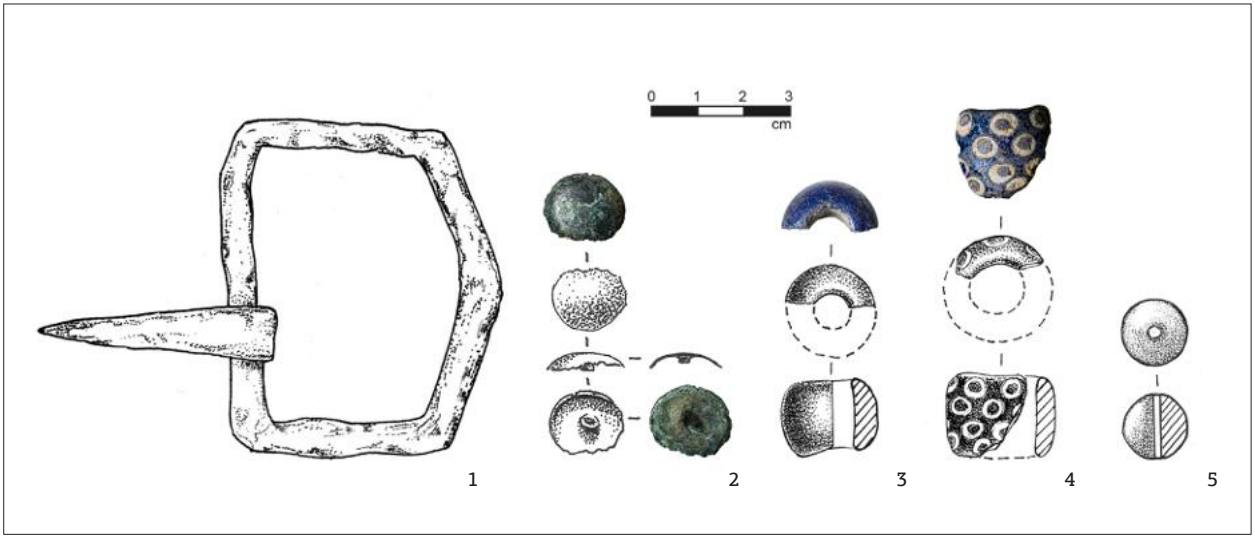

Fig. 6. Hansca „Toloacă": piese de podoabă și port (desene S. Burciu, foto D. Topal).
Fig. 6. Hansca "Toloacă": adornment and clothing items (drawing by S. Burciu, photo by D. Topal).

diametrul de 1,5 cm și grosimea de 0,05 cm. Pe partea dorsală, în centru, s-au păstrat urmele unui nit (Никулицэ 1985, 115, рис. 2/15).

Mărgică cu „ochi"/perlă, fragment (fig. 6/4). Secțiune 1980, adâncimea 0,32 m. Confecționată din pastă sticloasă de culoare albastră-închisă. Pe suprafață sunt atestate cercuri albe, în centru – cu puncte de culoare albastră. Are formă cilindrică, cu înălțimea de 1,7 cm. Diametrul estimat al piesei este de 2,3 cm, iar al orificiului – de 1,1 cm (Никулицэ 1980a, 37, таб. XII/4).

Hansca "Lutăria". Necropolis[5], located on a hill spur, at approximately 300 m south of the village (fig. 1; 3). 71 graves were researched, including 63 cremations and 8 inhumations. The cremations were buried either in urns (39 graves) or directly in pits (24 graves). Different vessel forms, similar to the ones discovered in the nearby settlements, were used as funerary urns, while bowls usually served as lids. Regarding the burials without urns, the charred bones were laid in a pile, in simple cylindrical

[5] Discovered by I. Hîncu in the year 1964. Archaeological investigations were carried out by I. Hîncu in 1964, I. Niculiță in the years 1966-1967, 1969, 1976-1977 and Em. Rikman in 1970 (Хынку 1965, 56-57; Хынку 1967, 27-30; Никулицэ 1967; Никулицэ 1968; Никулицэ 1969; Никулицэ 1972a; Никулицэ 1973; Никулицэ, Рикман 1973; Никулицэ 1976, 473; Никулицэ 1977b, 457).

Mărgică, fragment (fig. 6/3). Secțiune 1980, adâncimea 0,19 m. Confecționată din pastă sticloasă de culoare albastră. Are formă cilindrică, cu înălțimea de 1,5 cm, diametrul de 1,7 cm și diametrul orificiului de 0,8 cm (Никулицэ 1980a, 35).

Mărgică (fig. 6/5). Secțiune 1968. Confecționată din pastă de lut, arsă neuniform, de culoare cenușie. Are formă sferică, cu diametrul de 1,4 cm și diametrul orificiului de 0,25 cm (Рикман, Никулицэ 1985, 122, рис. 1/8).

Hansca „Lutăria". Necropolă[5] amplasată pe un bot de deal, la cca 300 m spre sud de sat (fig. 1; 3). Au fost cercetate 71 de morminte, dintre care 63 de incinerație și 8 de inhumație. Înmormântările prin incinerare au fost efectuate în urne (39 de morminte) sau direct în groapă (24 de morminte). În calitate de urne funerare, au fost utilizate diferite forme de vase, similare celor din așezările din apropiere, iar drept capac, de regulă, au servit străchinile. În cazul înmormântărilor fără urnă, oasele calcinate erau depuse grămadă, în gropi simple de formă cilindrică, surprinse la adâncimea de 10-20 cm de la nivelul actual de călcare, având diametrul de cca 30-50 cm și adâncimea de cca 20-50 cm. Defuncții înhumați erau depuși atât întinși pe spate, cu mâinile paralele corpului, orientați cu capul spre nord-vest, cât și în poziție chircită, pits detected at a depth of 10-20 cm from the current ground level. They had a diameter of approximately 30-50 cm and a depth of 20-50 cm. The inhumed deceased were laid either on the back, with their hands alongside the body and the head towards the northwest, or in a crouched position, oriented also to the northwest. The graves display a relatively modest funerary inventory. Most frequently, it is represented by vessels of different shapes, whole or fragmentary. At the same time, some burials yielded utensils and tools, as well as several adornment items (Никулицэ 1972a; Никулицэ 1973; Niculiță, Zanoci 2017):

Earring (fig. 7). Grave no. 31. Made of gold (375‰). It is in the form of a triangle-based pyramid, with the apex modeled as a bulb facing downward. Granules in a triangular arrangement decorate the lateral faces. The hook, only half preserved, is attached to the pyramid base and consists of a metallic rod provided with a vegetal ornament, obtained by welding several thin wires. The length of the pyramid base edges measures 2.2 cm. Earring height – 2.6 cm, hook length – 1.8 cm. Weight – 8.43 g (Никулицэ 1972a, 109, 111, рис. 1; Никулицэ 1977a, 105, рис. XI/1; Niculiță 2018, 50).

Bead/pendant (fig. 8/1). Area between the graves, section 1964. Made of glass. It is shaped like a vessel/amphora with a height of 1.6 cm and a diameter of 0.9×1.1 cm. It has a hole in its upper part, with a diameter of 0.2 cm (Хынку 1965, рис. 56).

Bead, fragment (fig. 8/2). Grave no. 5. Made of blue glass. The object melted during the cremation of the deceased, which resulted in its deformation. Dimensions: 1.5×0.7×0.4 cm (Хынку 1967, 28, рис. 13/4).

[5] Descoperită de I. Hîncu în anul 1964. Cercetări arheologice au fost realizate de către I. Hîncu în 1964, I. Niculiță în anii 1966-1967, 1969, 1976-1977 și Em. Rikman – în 1970 (Хынку 1965, 56-57; Хынку 1967, 27-30; Никулицэ 1967; Никулицэ 1968; Никулицэ 1969; Никулицэ 1972a; Никулицэ 1973; Никулицэ, Рикман 1973; Никулицэ 1976, 473; Никулицэ 1977b, 457).

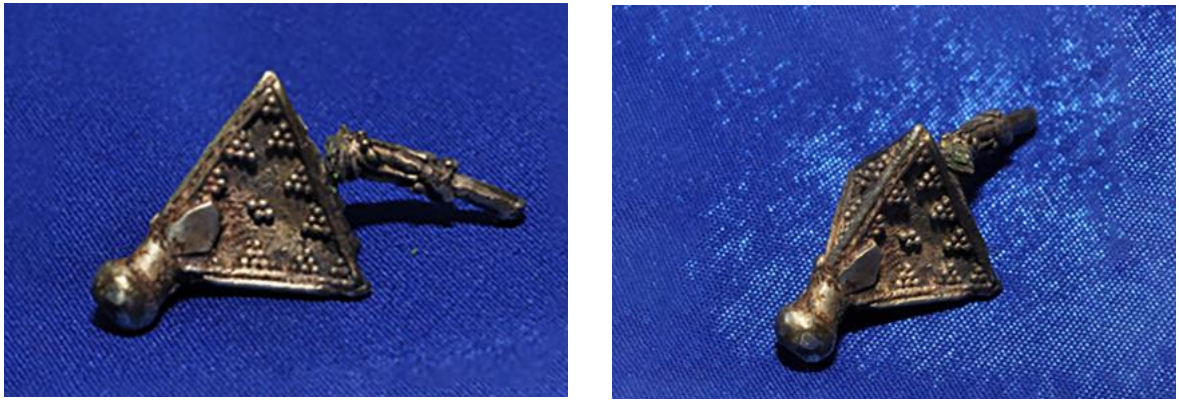
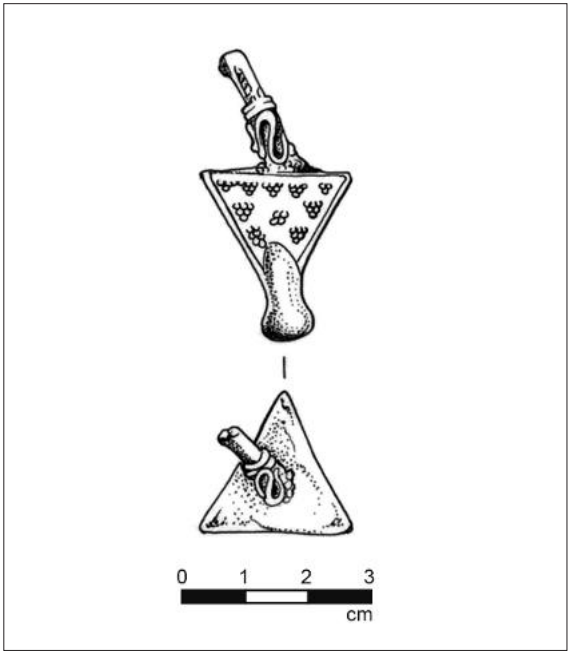

Fig. 7. Cercel din aur descoperit în necropola Hansca „Lutăria" (foto Iu. Foca, desen S. Burciu).
Fig. 7. Gold earing discovered at the Hansca "Lutăria" necropolis (photo by Iu. Foca, drawing by S. Burciu).

orientați, la fel, spre nord-vest. Inventarul funerar este relativ modest. În cele mai frecvente cazuri, acesta este reprezentat de vase de diferite forme, întregi sau fragmentate. De asemenea, în unele înmormântări au fost descoperite diferite ustensile și unelte de muncă, precum și câteva piese de podoabă (Никулицэ 1972a; Никулицэ 1973; Niculiță, Zanoci 2017):

Cercel (fig. 7). Mormântul 31. Confecționat din aur (375‰). Este de forma unei piramide cu trei laturi, având vârful modelat ca un bulb orientat in jos. Laturile piramidei sunt decorate cu granule, aranjate triunghiulat. Tortița, păstrată numai pe jumătate, este prinsă de baza piramidei și prezintă o tijă metalică prevăzută cu ornament vegetal, executat prin sudarea unor sârme subțiri. Lungimea laturilor bazei piramidei este de 2,2 cm. Înălțimea cercelului – de 2,6 cm, iar lungimea tortiței – de

1,8 cm. Greutatea – 8,43 g (Никулицэ 1972a, 109, 111, рис. 1; Никулицэ 1977a, 105, рис. XI/1; Niculiță 2018, 50).

Mărgică/pandantiv (fig. 8/1). Spațiul dintre morminte, secțiune 1964. Confecționată din sticlă. Are formă de vas/amforă cu înălțimea de 1,6 cm și diametrul de 0,9×1,1 cm. În partea superioară este înzestrată cu un orificiu având diametrul de 0,2 cm (Хынку 1965, рис. 56).

Mărgică, fragment (fig. 8/2). Mormântul nr. 5. Confecționată din sticlă de culoare albastră. Piesa a fost topită în urma arderii defunctului, ceea ce a condus la deformarea ei. Dimensiuni: 1,5×0,7×0,4 cm (Хынку 1967, 28, рис. 13/4).

Mărgică, fragment (fig. 8/3). Mormântul nr. 5. Confecționată din sticlă de culoare turcoaz. A fost deformată în urma arderii. Dimensiuni: 1,0×0,6×0,4 cm (Хынку 1967, 28, рис. 13/4).

Mărgică (fig. 8/4). Mormântul nr. 5. Confecționată din pastă de lut, arderea – uniformă, culoarea – cărămizie. Are formă cilindrică, cu înălțimea de 0,9 cm, diametrul de 1,6 cm și diametrul orificiului de 0,3 cm (Хынку 1967, 28, рис. 13/3; Никулицэ 1969, таб. 4/3).

Mărgică (fig. 8/5). Mormântul nr. 5. Confecționată din lut ars. Forma paralelipipedică cu dimensiunile de 2,2×1,9×0,5 cm. Diametrul orificiului este de 0,6 cm (Хынку 1967, 28, рис. 13/3; Никулицэ 1969, таб. 4/2).

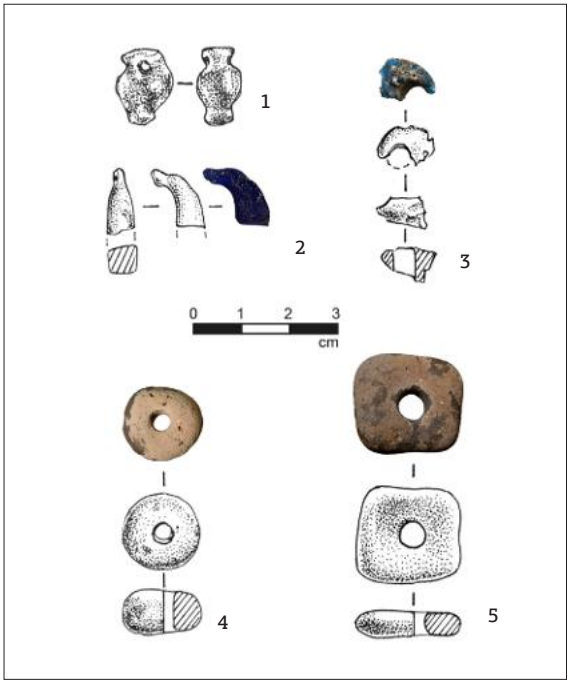

Fig. 8. Hansca „Lutăria": piese de podoabă și port (desene S. Burciu, foto D. Topal).
Fig. 8. Hansca "Lutăria": adornment and clothing items (drawing by S. Burciu, photo by D. Topal)

Bead, fragment (fig. 8/3). Grave no. 5. Made of turquoise-colored glass. It was deformed by fire. Dimensions: 1.0×0.6×0.4 (Хынку 1967, 28, рис. 13/4).

Bead (fig. 8/4). Grave no. 5. Made of clay, fired unevenly, of a red-brick color. It is cylindrical with a height of 0.9 cm, a diameter of 1.6 cm and a hole diameter of 0.3 cm (Хынку 1967, 28, рис. 13/3; Никулицэ 1969, таб. 4/3).

Tipuri și analogii

Brățări. În urma cercetărilor arheologice în siturile cu nivele de locuire atribuite culturii getice din microzona Hansca, au fost descoperite șapte brățări, dintre care trei întregi și restul fragmentare. Majoritatea (6 exemplare), cu unele rezerve în cazul celor fragmentare, pot fi atribuite brățărilor cu capetele libere (fig. 4/1, 3; 5/1, 2). Acestea sunt confecționate din bare de bronz, cu secțiunea rotundă sau semirotundă, având diametrul de 0,3-0,6 cm, care se subțiază (fig. 4/3, 4; 5/1, 2), sau sunt aplatizate (fig. 4/1) la capetele brățării. Brățările au diametrul exterior de cca 5,6-6,4 cm și, cu excepția unei piese, sunt lipsite de decor. Astfel de brățări sunt frecvent întâlnite în siturile din sec. IV-III a. Chr. din spațiul est-carpatic: Hârtopul Mare (Cebotarenco 1997, pl. 4/5), Mașcăuți „Poiana Ciucului" (Никулицэ 1987, рис. 27/4), Saharna Mare (Niculiță et al. 2019, 305, fig. 29/12), Stânceşti (Florescu, Florescu 2005, fig. 65/8), Bunești (Bazarciuc 1983, fig. 24) etc. Doar una dintre brățări (fragmentară), atestată la Hansca „Limbari-Căprăria", are pe capătul păstrat un decor stilizat în formă de cap de șarpe (fig. 4/1), asemănător celui de pe exemplarele descoperite la Stolniceni (Arnăut, Ursu-Naniu 2008, fig. 4/7), Stânceşti (Florescu, Florescu 2005, fig. 65/9) etc.

Un alt fragment de brățară, la fel identificat la Hansca „Limbari-Căprăria", este de tipul celor cu nodozități (fig. 4/2). Judecând după partea păstrată, aceasta se încadrează, probabil, în *tipul I.3* – brățări cu trei sau patru grupuri a câte trei nodozități, după tipologia

Bead (fig. 8/5). Grave no. 5. Made of fired clay. Rectangular with the dimensions 2.2×1.9×0.5. The hole diameter equals 0.6 cm (Хынку 1967, 28, рис. 13/3; Никулицэ 1969, таб. 4/2).

Types and analogies

Bracelets. The archaeological investigations in the Hansca microregion sites with occupation levels attributed to the Getic culture led to the discovery of seven bracelets, three of which were intact and the rest – fragmentary. With some reservations for the fragmentary items, most (6 units) can be attributed to open-ended bracelets (fig. 4/1, 3; 5/1, 2). They are manufactured from bronze rods, circular or semicircular in section, with a diameter of 0.3-0.6 cm, which are thinned (fig. 4/3, 4; 5/1, 2) or flattened (fig. 4/1) towards the bracelet's terminals. The bracelets have an outer diameter of approximately 5.6-6.4 cm and, except for one item, lack decoration. Such bracelets occur frequently in 4th-3rd centuries BC sites in the Eastern Carpathian area: Hârtopul Mare (Cebotarenco 1997, pl. 4/5), Mașcăuți "Poiana Ciucului" (Никулицэ 1987, рис. 27/4), Saharna Mare (Niculiță et al. 2019, 305, fig. 29/12), Stânceşti (Florescu, Florescu 2005, fig. 65/8), Bunești (Bazarciuc 1983, fig. 24) etc. Only one bracelet (fragmentary), documented at Hansca "Limbari-Căprăria", possesses a stylized ornament in the shape of a snake head (fig.), similar to the one found on the items discovered at Stolniceni (Arnăut, Ursu-Naniu 2008, fig. 4/7), Stânceşti (Florescu, Florescu 2005, fig. 65/9) etc.

Another bracelet fragment, also found at Hansca "Limbari-Căprăria", belongs to the type with nodules

recentă, propusă de S. Lysenko (Лысенко 2025, 161-163, карта 1). Asemenea piese se răspândesc în sec. IV a. Chr. (Лысенко 2025, 170), fiind atestate în spațiul est-carpatic, atât în așezări – Ruseștii Noi (Vornic, Serbinov 2025), Poiana Mănăstirii (Berzovan 2016, 219-220, 226, pl. 11/18), Huși-Corni (Teodor 1981, 186, fig. 31/1) etc., cât și în morminte – Dănceni (Рафалович 1986, 20, табл. LIX/5), Crihana Veche (Ciobanu et al. 2019, 95, fig. 25/2), Hlinaia (Glinoe) „Vodovod" (Синика и др. 2021, 261, 288, рис. 15/3) etc. De asemenea, ele sunt frecvente în mormintele din zona istro-pontică de la Murighiol (Moscalu 1990, 150, fig. 1/18), Bugeac (Irimia 1968, 219, fig. 31), Floriile (Chiriac, Iconomu 2005, fig. 4/3) etc. și, mai rar, în cele din Transilvania – Ocna Sibiului (Rustoiu, Berecki 2012, 162, pl. 1/1; 2/1).

Fibule. Ambele exemplare provenite din microzona Hansca aparțin tipului „de schemă tracică" (fig. 4/6; 5/3). În tipologia lui D. Măndescu, broșa de la Hansca „Pidașca" corespunde tipului I4 (Măndescu 2010, fig. 66), fiind datată către mijlocul sec. IV a. Chr. Cele mai apropiate analogii provin din arealul mormintelor „scitice târzii" din zona Dunării de Jos (Редина 1993, рис. 9/14, 17; Redina 2005, fig. 2; Островерхов, Редина 2013, рис. 100/1). Pe lângă faptul că forma și poziția piciorului fibulei de la Mresnota Mohyla este aproape identific cu cel al exemplarului din punctul „Pidașca", remarcăm și maniera similară de decor a arcului – motive geometrice în forma literei „V" (Суничук 1985, рис. 3/4). Același registru stilistic este prezent la piesa latenoidă de la Mașcăuți „Poiana Ciucului" (Băț 2022, 33) din microzona Orheiului Vechi. Din aceeași

(fig. 4/2). Judging by the surviving segment, it probably fits into *type I.3* – bracelets with three or four groups of three nodules, according to the recent typology by S. Lysenko (Лысенко 2025, 161-163, карта 1). Such items circulate in the 4th century BC (Лысенко 2025, 170), having been attested in the Eastern Carpathian area both in settlements – Ruseștii Noi (Vornic, Serbinov 2025), Poiana Mănăstirii (Berzovan 2016, 219-220, 226, pl. 11/18), Huși-Corni (Teodor 1981, 186, fig. 31/1) etc. – and in graves – Dănceni (Рафалович 1986, 20, табл. LIX/5), Crihana Veche (Ciobanu et al. 2019, 95, fig. 25/2), Hlinaia (Glinoe) "Vodovod" (Синика и др. 2021, 261, 288, рис. 15/3) etc. At the same time, they frequently appear in the graves of the Istro-Pontic area at Murighiol (Moscalu 1990, 150, fig. 1/18), Bugeac (Irimia 1968, 219, fig. 31), Floriile (Chiriac, Iconomu 2005, fig. 4/3) etc., and less often in those located in Transylvania – Ocna Sibiului (Rustoiu, Berecki 2012, 162, pl. 1/1; 2/1).

Fibulae. Both items recovered from the Hansca microregion belong to the "Thracian scheme" (type). In D. Măndescu's typology, the brooch from Hansca "Pidașca" corresponds to *type I.4* (Măndescu 2010, fig. 66), dated from the middle of the 4th century BC. The closest analogies originate from the "Late Schythian" graves distribution area in the Lower Danube region (Редина 1993, рис. 9/14, 17; Redina 2005, fig. 2; Островерхов, Редина 2013, рис. 100/1). Besides the fact that the shape and foot of the fibula from Mresnota Mohyla is almost identical to the item from "Pidașca", we also note the similar manner in which the bow was decorated – geometric motifs in the shape of the letter "V" (Суничук 1985, рис. 3/4). The same stylistic register is present on the *latènoid* item from Mașcăuți "Poiana

regiune, de la Butuceni, provine o piesă similară celei de la Hansca „Limbari-Căprăria". De menționat că această fibulă a fost atribuită unei piese nefinisate (Uşurelu, Nicic 2018, 209, 214, 215, fig. 5).

Cercei. Acest tip de podoabe este documentat printr-un cercel de formă piramidală, din aur (fig. 7), descoperit în mormântul nr. 31 din necropola Hansca „Lutăria". O piesă asemănătoare este reprezentată pe cnemida nr. 1 din mormântul de la Agighiol (fig. 8). Cerceii de acest tip sunt considerați a fi de producție grecească, având o răspândire, mai ales, în Tracia (Bulgaria) – Koprivec (Станчев 1989, 50; Kull 2000, Abb. 2/3), Brusen (Велковъ 1932-1933, 410, обр. 166), Boyana (Димитрова Тонкова 1992, 139, обр. 11), Resilovo[6] (Димитрова Тонкова 1992, 135, обр. 5), în sec. IV a. Chr. (Димитрова Тонкова 1992, 139). O pereche de cercei asemănători a fost descoperită în tumulul nr. 20 de la Kholodnyi Yar, reg. Cherkasy, Ucraina (Покровська 1975, 67, таб. I/12). Aceștia însă sunt confecționați din argint și sunt mai masivi, fiind considerați de V. Petrenko drept imitații după cei din aur (Петренко 1978, 28).

Aplici, confecționate din bronz, similare celei descoperite la Hansca „Toloacă" (fig. 6/2), au fost documentate și în alte situri ale culturii getice din spațiul est-carpatic, precum: Saharna Mare (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, fig. 146/5; Niculiță et al. 2019, fig. 29/11), Saharna „Pădure" (Niculiță, Zanoci, Băț 2016, fig. 240/20), Poienești (Arnăut 2003, fig. 70/16) etc.

[6] Aici a fost descoperită doar tortița cercelului.

Fig. 8. Cercel de formă piramidală pe cnemida nr. 1 de la Agighiol (după Berciu 1969 și Boteva 2011, cu modificări).
Fig. 8. Pyramidal earring on greave no. 1 from Agighiol (after Berciu 1969 and Boteva 2011, with modifications).

Ciucului" (Băț 2022, 33) in the Orheiul Vechi microregion. From the same area, at Butuceni, comes an item similar to the one from Hansca "Limbari-Căprăria". It is worth mentioning that this brooch was considered unfinished (Uşurelu, Nicic 2018, 209, 214, 215, fig. 5).

Earrings. This adornment type was documented thanks to a pyramidal golden earring (fig. 7) discovered in grave no. 31, in the Hansca "Lutăria" necropolis. Greave no. 1 from the Agighiol grave displays a similar item (fig. 8). Earrings of this type are considered to be Greek products, geographically spread especially in Thrace (Bulgaria) –

Cataramele din fier sunt mai puțin caracteristice pentru sec. IV-III a. Chr. Piese de formă poligonală, asemănătoare celei din fortificația Hansca „Toloacă" (fig. 6/1), provin din cetățile Saharna Mică (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, fig. 29/1), Bâzdâna „La Cetate" (Măndescu 2010, pl. 13/18). De asemenea, catarame din fier, doar că de formă ovală, au fost descoperite în siturile fortificate Horodiște „La Șanț" (Niculiță, Zanoci, Băț 2014, fig. 10/2) și Saharna Mică (Niculiță et al. 2016, 288, fig. 202/4, 5).

Mărgele. Ca urmare a investigațiilor arheologice la siturile din microzona Hansca, în orizonturile atribuite culturii getice au fost documentate 20 de mărgele, dintre care 14 au fost confecționate din pastă sticloasă și șase – din lut.

Printre piesele din pastă sticloasă se evidențiază cele *în formă de vas/amforă*, lucrate din sticlă albăstruie sau transparentă, descoperite în așezările Hansca „Limbari-Căprărie" (1 ex.; fig. 4/9), Hansca „Pidașca" (1 ex.; fig. 5/6) și în necropola Hansca „Lutăria" (1 ex.; fig. 8/1). Astfel de podoabe sunt destul de rare în spațiul est-carpatic, fiind, deocamdată, cunoscute doar la Saharna „La Revechin" (2 ex.; Levinschi 2015, 103, pl. 13/22, 23; Zanoci, Băț 2020, 77-78, fig. 14/1, 2; Băț, Zanoci 2021, Abb. 8/2, 3) și la Butuceni (3 ex.; Arnăut 2003, 137, fig. 75/16-18). Asemenea mărgele au fost atestate în bazinul Dunării Inferioare – la Zimnicea (Alexandrescu 1980, fig. 52/6), Radovanu (Morintz, Șerbănescu 1985, fig. 4), Berteștii de Jos (Sîrbu 1983, 12-13), Chiscani (Sîrbu 1983, 29, fig. 5/8), în Curbura Carpaților – la Pietroasele „Gruiu Dării" (Dupoi, Sîrbu 2001, 39, fig. 64/16), precum Koprivec (Станчев 1989, 50; Kull 2000, Abb. 2/3), Brusen (Велковъ 1932-1933, 410, обр. 166), Boyana (Димитрова Тонкова 1992, 139, обр. 11), Resilovo[6] (Димитрова Тонкова 1992, 135, обр. 5) during the 4th century BC (Димитрова Тонкова 1992, 139). A similar pair of earrings was discovered in tumulus no. 20 at Kholodnyi Yar, Cherkasy region, Ukraine (Покровська 1975, 67, таб. I/12). However, they are manufactured from silver and they are more massive, regarded by V. Petrenko as imitations of the golden variants (Петренко 1978, 28).

Plaques made of bronze, similar to the one discovered at Hansca "Toloacă" (fig. 6/2), were also attested in other Getic culture sites in the Eastern Carpathian area, such as: Saharna Mare (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, fig. 146/5; Niculiță et al. 2019, fig. 29/11), Saharna "Pădure" (Niculiță, Zanoci, Băț 2016, fig. 240/20), Poienești (Arnăut 2003, fig. 70/16) etc.

Buckles made of iron are less characteristic of the 4th-3rd centuries BC. The hillforts Saharna Mică (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, fig. 29/1), Bâzdâna „La Cetate" (Măndescu 2010, pl. 13/18) yielded polygonal items like the one from the Hansca "Toloacă" fortification (fig. 6/1). Additionally, iron buckles, this time oval, were discovered in the fortified sites at Horodiște "La Șanț" (Niculiță, Zanoci, Băț 2014, fig. 10/2) and Saharna Mică (Niculiță et al. 2016, 288, fig. 202/4, 5).

Beads. In the horizons attributed to the Getic culture, in the Hansca microregion sites, the archaeological

[6] Only the earring's hook was discovered here.

și în Banat – la Aradu Nou (Rustoiu, Ursuțiu 2013, 79), dar și în Transilvania – la Fântânile „Dâmbul Popii" (Rustoiu 2015, fig. 4, fig. 5/13). Cercetările din ultimele decenii au condus la lărgirea arealului de răspândire al mărgelelor în formă de vas/amforă în Europa, ele fiind atestate în peste 70 de situri arheologice (Blečić Kavur, Kavur 2017, 107-109, fig. 4; Алексеева 1978, 74, 76). Cel mai vestic punct este situl Egesheim, din sud-vestul Germaniei (Schönfelder 2007, 318, Abb. 2), iar în est ajung până în peninsula Kerci (necropola de la Branne Pole) și nordul Mării Azov (necropola de la Beglitsa) (Алексеева 1978, 74, 76, таб. 34/40). În nord, ele sunt atestate până pe teritoriul Moraviei (Brno, Blučina) (Čižmářová 2022, 185-189), iar în sud – până în Italia (Canosa di Puglia) (Vellani 2000, 42-45, fig. 1). Având în vedere arealul vast de răspândire al acestor piese, rămâne a fi discutabilă originea și căile lor de distribuție[7]. Drept „patrie" a mărgelelor în formă de amforă a fost propusă Macedonia (Popović 1997; Popović 2000; Bitrakova Grozdanova 2011, 168-171; Bitrakova Grozdanova 2015, 78-81; Blečić Kavur, Kavur 2017, 100-105), Grecia și, probabil, Italia (Schönfelder 2007, 308-309). Însă, conform opiniei lui A. Rustoiu, harta distribuției mărgelelor de sticlă în formă de amforă indică prezența a două zone majore de circulație: una spre vest și alta spre est. Prin urmare, prezența lor subliniază existența unor surse de aprovizionare diferite. Astfel, zona vestică este formată din Balcanii de nord-vest și cea mai mare parte a Bazinului Carpatic,

[7] Pentru o evoluție a supozițiilor cu privire la originea și căile de răspândire ale acestor piese, a se vedea: Blečić Kavur, Kavur 2017, 100-105.

investigations recorded 20 beads, of which 14 were made of glass paste and six – of clay.

The beads *shaped like a vessel/amphora* stand out among those made of glass paste. They were produced from a bluish or transparent glass and were discovered in the settlements at Hansca "Limbari-Căprăria" (1 pc; fig. 4/9), Hansca "Pidașca" (1 pc; fig. 5/6) and in the Hansca "Lutăria" necropolis (1 pc; fig. 8/1). Such adornments are quite rare in the Eastern Carpathian area, known, for the time being, only at Saharna "La Revechin" (2 pcs; Levinschi 2015, 103, pl. 13/22, 23; Zanoci, Băț 2020, 77-78, fig. 14/1, 2; Băț, Zanoci 2021, Abb. 8/2, 3) and Butuceni (3 pcs; Arnăut 2003, 137, fig. 75/16-18). Analogous beads turned up in the Lower Danube basin – Zimnicea (Alexandrescu 1980, fig. 52/6), Radovanu (Morintz, Șerbănescu 1985, fig. 4), Berteștii de Jos (Sîrbu 1983, 12-13), Chiscani (Sîrbu 1983, 29, fig. 5/8) –, in the Carpathian Curvature – Pietroasele "Gruiu Dării" (Dupoi, Sîrbu 2001, 39, fig. 64/16) –, as well as in Banat – Aradu Nou (Rustoiu, Ursuțiu 2013, 79) – and Transylvania – Fântânile "Dâmbul Popii" (Rustoiu 2015, fig. 4, fig. 5/13). The research of the past few decades enlarged the distribution area of the vessel/amphora-shaped beads in Europe, having been attested in over 70 archaeological sites (Blečić Kavur, Kavur 2017, 107-109, fig. 4; Алексеева 1978, 74, 76). Egesheim, in southwestern Germany, represents the westernmost point (Schönfelder 2007, 318, Abb. 2), while, in the east, it reaches the Kerch Peninsula (the necropolis at Branne Pole) and the northern shores of the Azov Sea (the necropolis at Beglitsa) (Алексеева 1978, 74, 76, таб. 34/40). To the north, they are attested as far as the territory of Moravia (Brno, Blučina) (Čižmářová 2022, 185-189), while to the south – as far as Italy (Canosa di Puglia)

distribuția descoperirilor indicând impactul orașelor și atelierelor grecești din Adriatică și Grecia asupra circulației lor spre nord. Zona estică este formată din regiunea Dunării de Jos și estul Transilvaniei, sugerând că, în acest caz, circulația mărgelelor a fost influențată de atelierele din orașele grecești pontice (Rustoiu 2015, 367-370, fig. 3), fapt confirmat și de descoperirea la Olbia a unei matrițe de turnat pentru acest tip de piese, confecționate dintr-o toartă de amforă de Rhodos (vezi Krutilov 2010, 473-474, pl. 357/Rb-6). Datarea lor este făcută în funcție de regiune și de piesele cu care se asociază, dar, în linii generale, se încadrează între sfârșitul sec. V a. Chr. și începutul sec. III a. Chr. (Rustoiu 2015, 365) sau în sec. IV-III a. Chr. (Алексеева 1978[8], 74).

De asemenea, în microzona Hansca au fost documentate și trei *mărgele cu „ochi"* (fig. 4/12, 14; 6/4), confecționate din pastă sticloasă de culoare albastră. Dintre acestea se evidențiază piesa descoperită la Hansca „Toloacă" (fig. 6/4). Ea este de formă cilindrică, având dimensiuni relativ mari, cu „ochii" aranjați în patru rânduri. Mărgele asemănătoare, dar care au decorul în trei nivele, au fost atestate și în alte situri contemporane din spațiul est-carpatic: Cogâlniceni „Cetățuie" (Zanoci, Băț 2023, fig. 317/15), Stolniceni (Ursu-Naniu, Corobcean 2014, fig. 8/5), Bunești (Bazarciuc 1983, fig. 21/1), Stâncești (Florescu, Florescu 2005, fig. 108) etc. Astfel de piese sunt cunoscute începând cu Hallstattul târziu (Čižmářová 2022, 162), atât în

[8] Conform tipologiei elaborate de E. Alexeeva, piesele discutate se încadrează în tipul 193d (Алексеева 1978, 74).

(Vellani 2000, 42-45, fig. 1). Taking into account these items' vast geographic spread, their origin and routes of distribution remain debatable[7]. Macedonia (Popović 1997; Popović 2000; Bitrakova Grozdanova 2011, 168-171; Bitrakova Grozdanova 2015, 78-81; Blečić Kavur, Kavur 2017, 100-105), Greece and, probably, Italy (Schönfelder 2007, 308-309) were put forth as the "homeland" of the amphora-shaped beads. However, according to A. Rustoiu, the distribution map of the amphora-shaped glass beads indicates the presence of two major circulation areas: one to the west and another to the east. In this way, their presence highlights the existence of different supply sources. As such, the northwestern Balkans and most of the Carpathian Basin constitute the western area, the distribution of discoveries revealing, in this case, the impact of Greek cities and workshops in the Adriatic and Greece on their circulation towards the north. The Lower Danube region and eastern Transylvania compose the eastern area, suggesting, in this case, that the workshops located in Pontic Greek cities influenced the circulation of the beads (Rustoiu 2015, 367-370, fig. 3), a fact that is confirmed by the discovery of a casting mold for this item type in Olbia, manufactured from the handle of an amphora of Rhodos (see Krutilov 2010, 473-474, pl. 357/Rb-6). Their dating is done depending on the region and the objects they are associated with, but, generally, they are limited to the period between the end of the 5th century BC and the beginning of the 3rd century BC (Rustoiu 2015, 365) or to the 4th-3rd centuries BC (Алексеева 1978[8], 74).

[7] For the evolution of the suppositions regarding these items' origin and distribution routes, see Blečić Kavur, Kavur 2017, 100-105.
[8] According to the typology established by E. Alexeeva, the discussed items belong to type 193d (Алексеева 1978, 74).

Europa Centrală (Venclová 1990, 68; Čižmářová 2022, 162-163, fig. 86; Németi 2000, 166-167, pl. I/2), cât și în Europa de Est (Алексеева 1975, 69, таб. 15/18).

Alte două mărgele cu „ochi" provin din așezarea Hansca „Limbari-Căprăria" (fig. 4/12, 14). Acestea sunt de dimensiuni mai mici, având „ochii" amplasați într-un singur rând. Asemenea piese, cu decorul în unul sau două nivele, sunt mult mai frecvente în spațiul est-carpatic, fiind cunoscute după descoperirile de la Saharna Mică (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, fig. 17/3, 4; Niculiță et al. 2016, 424, fig. 192/17), Saharna Mare (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, fig. 158/1), Saharna „La Revechin" (Levinschi 2015, pl. 13/27), Horodiște „Dealul Pleșa" (Telnov, Belotcaci 2005, 270, fig. 2/17), Poiana (Levinschi, Vlasenco 2013, fig. 3/2), Căbești (Buzdugan 1968, 97, fig. 2/5), Stânceşti (Berzovan 2022, pl. 29/4) etc. Totodată, ele sunt răspândite în sec. IV-III a. Chr. în numeroase situri din Europa Centrală și de Est (Čižmářová 2022, 168, fig. 91/982; Алексеева 1975, таб. 14/52, 53; 15/34, 36).

De asemenea, în siturile atribuite culturii getice din microzona Hansca au fost descoperite opt mărgele din pastă sticloasă de diferite forme: cilindrică/inelară (fig. 5/5; 6/3), sferică (fig. 4/10, 11) și bitronconică (fig. 4/13; 5/4). Majoritatea (7 ex.) sunt de culoare albastră-mat și doar una (fig. 4/13) – de culoare verzuie. Asemenea mărgele sunt întâlnite frecvent în siturile din sec. IV-III a. Chr. din spațiul est-carpatic: Saharna Mare (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, 129, fig. 158/2; Niculiță et al. 2019, fig. 21/3),

In addition, three *beads with "eyes"* (fig. 4/12, 14; 6/4), made of a blue glass paste, were also documented in the Hansca microregion. The item discovered at Hansca "Toloacă" (fig. 6/4) stands out among them. It is cylindrical, relatively large, with the "eyes" arranged into four rows. Comparable beads, but with the decoration organized into three levels, were uncovered in other contemporary sites of the Eastern Carpathian area: Cogâlniceni "Cetățuie" (Zanoci, Băț 2023, fig. 317/15), Stolniceni (Ursu-Naniu, Corobcean 2014, fig. 8/5), Bunești (Bazarciuc 1983, fig. 21/1), Stânceşti (Florescu, Florescu 2005, fig. 108) etc. Such items are known starting from the late Hallstatt (Čižmářová 2022, 162), both in Central Europe (Venclová 1990, 68; Čižmářová 2022, 162-163, fig. 86; Németi 2000, 166-167, pl. I/2) and Eastern Europe (Алексеева 1975, 69, таб. 15/18).

Two other beads with "eyes" surfaced in the Hansca "Limbari-Căprăria" settlement (fig. 4/12 , 14). They are of small dimensions, with the "eyes" located in a single row. Such items, with the decoration in one or two levels, appear more frequently in the Eastern Carpathian area, known thanks to the discoveries at: Saharna Mică (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, fig. 17/3, 4; Niculiță et al. 2016, 424, fig. 192/17), Saharna Mare (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, fig. 158/1), Saharna "La Revechin" (Levinschi 2015, pl. 13/27), Horodiște "Dealul Pleșa" (Telnov, Belotcaci 2005, 270, fig. 2/17), Poiana (Levinschi, Vlasenco 2013, fig. 3/2), Căbești (Buzdugan 1968, 97, fig. 2/5), Stânceşti (Berzovan 2022, pl. 29/4) etc. At the same time, they are spread over numerous sites in Central and Eastern Europe during the 4th-3rd centuries BC (Čižmářová 2022, 168, fig. 91/982; Алексеева 1975, таб. 14/52, 53; 15/34, 36).

Horodiște „Dealul Pleșa” (Telnov, Belotcaci 2005, 270, fig. 2/18), Alcedar „La Cordon” (Kašuba, Haheu, Levițki 2000, 61, pl. XXXV/1, 2), Stânceşti (Berzovan 2022, pl. 29/4) etc.

Mărgele din lut (8 ex.) au fost documentate atât în așezări (fig. 4/7, 8; 5/7; 6/5), cât și în necropola Hansca „Lutăria” (fig. 8/4, 5). Acestea sunt confecționate din pastă de lut cu degresanți de șamotă și/sau nisip, arderea este neuniformă, iar culoarea variază de la cărămiziu la cenușiu. Ele sunt de formă cilindrică (fig. 4/8; 5/7; 8/4), sferică (fig. 4/7; 6/5) sau paralelipipedică (fig. 8/5). Asemenea mărgele au o răspândire largă în siturile din sec IV-III a. Chr. din spațiul est-carpatic, fiind cunoscute după piesele de la Alcedar „La Cordon” (Kašuba, Haheu, Levițki 2000, 59, pl. XXXV/8, 9, 12), Saharna Mică (Niculiță et al. 2016, 424, fig. 178/11, 12), Saharna „La Șanț” (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, fig. 168/6), Trebujeni „Potârca” (Niculiță, Matveev, Nicic 2019, fig. 56/6), Cotu-Copălău (Șadurschi, Șovan 1994, fig. 12/d, e) etc.

Concluzii

Studiul pieselor de port și de podoabă din a doua epocă a fierului, descoperite în microzona Hansca, a scos în evidență două aspecte relevante pentru istoria comunităților din această regiune. În primul rând, majoritatea podoabelor reprezintă piese de prestigiu, care ne conduc spre ideea existenței unor „elite” în microzona Hansca. Prezența lor este documentată în toate cele trei așezări și în necropola Hansca „Lutăria”, cercetate prin săpături arheologice

Additionally, eight glass paste beads of different shapes were discovered in the sites attributed to the Getic culture in the Hansca microregion: cylindrical/annular (fig. 5/5; 6/3), spherical (fig. 4/10, 11), and biconical (fig. 4/13; 5/4). Most of them (7 pcs) display a matte blue color and only one is green (fig. 4/13). Such beads occur frequently in the 4th-3rd centuries BC sites of the Eastern Carpathian area: Saharna Mare (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, 129, fig. 158/2; Niculiță et al. 2019, fig. 21/3), Horodiște “Dealul Pleșa” (Telnov, Belotcaci 2005, 270, fig. 2/18), Alcedar “La Cordon” (Kašuba, Haheu, Levițki 2000, 61, pl. XXXV/1, 2), Stânceşti (Berzovan 2022, pl. 29/4) etc.

Clay beads (8 pcs) were attested both in settlements (fig. 4/7, 8; 5/7; 6/5) and in the Hansca “Lutăria” necropolis (fig. 8/4, 5). They are made from clay paste mixed with inclusions that consist of grog and/or sand, fired unevenly, while the color fluctuates from brick-red to gray. They are cylindrical (fig. 4/8; 5/7; 8/4), spherical (fig. 4/7; 6/5) or rectangular (fig. 8/5). This kind of beads has an extensive distribution in the 4th-3rd centuries BC sites of the Eastern Carpathian area, known based on the items from: Alcedar “La Cordon” (Kašuba, Haheu, Levițki 2000, 59, pl. XXXV/8, 9, 12), Saharna Mică (Niculiță et al. 2016, 424, fig. 178/11, 12), Saharna “La Șanț” (Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008, fig. 168/6), Trebujeni “Potârca” (Niculiță, Matveev, Nicic 2019, fig. 56/6), Cotu-Copălău (Șadurschi, Șovan 1994, fig. 12/d, e) etc.

Conclusions

The study of Late Iron Age clothing and adornment items discovered in the Hansca microregion highlighted

sistematice. De fapt, aspectul dihotomic al vestigiilor preistorice (așezări *versus* necropolă) amplifică valoarea acestor descoperiri, o situație deloc comună pentru respectiva secvență cronologică în tot spațiul pruto-nistrean. Exploatarea intensă a peisajului pe parcursul mai multor secole probează prezența unor grupuri energice, atrase de consumul „obiectelor străine". În acest sens, ne suscită atenția descoperirile din necropolă, unde în două morminte (nr. 5 și nr. 31) sunt atestate astfel de obiecte de prestigiu (cercel din aur, mărgele din pastă sticloasă etc.). În restul mormintelor, bunurile funerare prezintă, în linii generale, ceramică, întreagă sau fragmentară. În al doilea rând, constatăm că majoritatea pieselor de podoabă și de port sunt de origine alogenă și ar fi putut ajunge în microzona Hansca, o regiune mai izolată de traseele comerciale tradiționale, pe diferite căi – schimb, daruri, relații matrimoniale etc.

Mulțumiri

Aducem sincere mulțumiri doamnei Stela Burciu pentru efectuarea desenelor, domnului dr. Denis Topal pentru realizarea fotografiilor, precum și domnului Dumitru Condrea pentru traducerea în limba engleză a articolului.

two aspects that are relevant to the history of the communities which lived in this area. Firstly, most adornments represent prestige items, which leads us to the idea that "elites" existed in the Hansca microregion. Their presence is recorded in all three settlements and the Hansca "Lutăria" necropolis, researched through systematic archaeological excavations. In reality, the dichotomous nature of the prehistoric remains (settlement *versus* necropolis) amplifies the value of these discoveries, an uncommon situation for this chronological interval in the entire Prut-Dniester area. The intensive exploitation of the landscape across several centuries evidences the presence of energetic groups attracted by the consumption of "foreign objects". In this way, the discoveries made in the cemetery, where prestige items (golden earring, glass paste beads etc.) were registered in two graves (no. 5 and no. 31), caught our attention. Generally, whole or fragmentary pottery represents the funerary goods in the rest of the graves. Secondly, we note that most adornment and clothing items are of foreign origin and they could have ended up in the Hansca microregion, a more isolated region in regard to traditional commercial routes, in different ways – exchange, gifts, marital relationships etc.

Acknowledgments

We would like to express our sincere gratitude to Ms. Stela Burciu for making the drawings, Dr. Denis Topal for taking the photographs, as well as Mr. Dumitru Condrea for translating the article into the English language.

Bibliografie / Bibliography

Alexandrescu 1980: A.D. Alexandrescu, La nécropole gète de Zimmicea. Dacia 24, 1980, 19-126.

Arnăut 2003: T. Arnăut, Vestigii ale sec. VII-III a. Chr. în spațiul de la răsărit de Carpați (Chișinău 2003).

Arnăut, Ursu-Naniu 2008: T. Arnăut, R. Ursu-Naniu, Stolniceni - a new aspect of the funerary ritual at the Getic populations. In: Funerary practices in Central and Eastern Europe (10th c. BC - 3rd c. AD). Proceedings of the 10th International Colloquium of Funerary Archaeology, Tulcea, 10th-12th of October 2008 (Brăila-Brașov 2008), 31-40.

Bazarciuc 1983: V.V. Bazarciuc, Cetatea geto-dacică de la Bunești, jud. Vaslui. Studii și cercetări de istorie veche și arheologie 34/3, 1983, 249-273.

Băț 2022: M. Băț, O descoperire latenoidă de la Mașcăuți „Poiana Ciucului". In: (Ed. A. Zanoci) Sesiunea științifică a Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie. Ediția VII: In memoriam Ion Niculiță, 27 mai 2022, Chișinău (Chișinău 2022), 33.

Băț, Zanoci 2021: M. Băț, A. Zanoci, Chronologisch relevante Funde aus Befestigungen der vorrömischen Eisenzeit in der Mikroregion Saharna (Mittel-Dnestr-Gebiet). In: (Hrsg. E. Sava, V. Iarmulschi, A. Zanoci, M. Băț, O. Munteanu) Die Chronologie der vorrömischen Eisen- und frühen Kaiserzeit in Mittel- und Sudosteuropa: Probleme und Perspektiven. Humboldt-Kolleg: Chronologie in den archäologischen Forschungen (Chișinău, 08.-09. November 2018) (Chișinău-Berlin 2021), 11-45.

Berciu 1969: D. Berciu, Arta traco-getică (București 1969).

Berzovan 2016: A. Berzovan, Considerații privind două cetăți getice din Podișul Moldovei: Poiana Mănăstirii - Între Șanțuri și Dobrovăț - Cetățuia, jud. Iași (sec. V-III î. Hr.). In: (Ed. S. Forțiu) Arheovest IV. In Honorem Adrian Bejan. Interdisciplinaritate în Arheologie și Istorie, I (Szeged 2016), 215-245.

Berzovan 2022: A. Berzovan, At the borders of the Great Steppe. Late Iron Age hillforts between the Eastern Carpathians and Prut (5th-3rd centuries BC) (Cluj-Napoca: Mega 2022).

Bitrakova Grozdanova 2011: V. Bitrakova Grozdanova, Golem Grad, Prespa I (Skopje 2011).

Bitrakova Grozdanova 2015: V. Bitrakova Grozdanova, Golem Grad, Prespa II (Skopje 2015).

Blečić Kavur, Kavur 2017: M. Blečić Kavur, B. Kavur, Many shades of translucent: amphoriskos-shaped glass beads from Vičja luka. Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 110/1, 2017, 93-112.

Boteva 2011: D. Boteva, The greaves(?) from Agighiol (Romania) and Vratsa (Bulgaria) reconsidered. Acta Musei Napocensis 45-46/I, 2008-2009 (2011), 81-98.

Bujor 1955: E. Bujor, Săpăturile de salvare de la Murighiol. Studii și cercetări de istorie veche VI/3-4, 1955, 571-580.

Buzdugan 1968: C. Buzdugan, O nouă așezare getică în bazinul Zeletinului. Carpica I, 1968, 95-99.

Cavruc, Postică 1991: V. Cavruc, Gh. Postică, Rezultatele investigațiilor arheologice din anul 1990 în așezările Hansca-Limbari-Căprăria și Hansca-la Matcă (raport științific) (Chișinău 1991). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. inv. 329.

Cebotarenco 1997: Gh.Th. Cebotarenco, Cetatea hallstattiană târzie de la Hârtopul Mare. In: Vestigii arheologice din Moldova (Chișinău 1997), 211-220.

Chiriac, Iconomu 2005: C. Chiriac, C. Iconomu, Descoperiri arheologice din zona așezării getice de la Floriile (jud. Constanța). Arheologia Moldovei XXVIII, 2005, 209-217.

Ciobanu et al. 2019: I. Ciobanu, A. Simalcsik, L. Bejenaru, R. Pîrnău, S. Agulnicov, S. Popovici, Considerații preliminare privind cercetările arheologice și interdisciplinare de la Crihana Veche (raionul Cahul). Campaniile 2016 și 2017. In: Arheologia preventivă în Republica Moldova, vol. IV (Chișinău 2019), 72-117.

Čižmářová 2022: H. Čižmářová, La Tène Glass Ornaments in Moravia (Brno: Moravian Museum 2022).

Dupoi, Sîrbu 2001: V. Dupoi, V. Sîrbu, Incinta dacică fortificată de la Pietroasele-„Gruiu Dării", județul Buzău, I (Buzău 2001).

Florescu, Florescu 2005: A. Florescu, M. Florescu, Cetățile traco-getice din secolele VI-III a. Chr. de la Stânceşti (jud. Botoşani) (Târgovişte 2005).

Irimia 1968: M. Irimia, Cimitirele de incineratie geto-dacice de la Bugeac-Ostrov. Pontica 1, 1968, 193-234.

Kašuba, Haheu, Levițki 2000: M. Kašuba, V. Haheu, O. Levițki, Vestigii traco-getice pe Nistrul Mijlociu (Bucureşti 2000).

Krutilov 2010: V.V. Krutilov, Moulds. In: (Eds. N.A. Lejpunskaja, P.G. Bilde, J.M. Højte, V.V. Krapivina, S.D. Kryžickij) The lower city of Olbia (sector NGS) in the 6th century BC to the 4th century AD. Vol. 1 (Text), Vol 2 (Plates) (Aarhus 2010).

Kull 2000: B. Kull, Hintergrundbilder und Jenseitskonzeptionen im nicht schrifthistorischen Raum. Eurasia Antiqua 6, 2000, 419-469.

Levinschi 2015: A. Levinschi, Cultura geților în spațiul pruto-nistrean (sec. VI-IV î.e.n.). Teză de doctor în istorie (Chișinău 2015).

Levinschi, Vlasenco 2013: A. Levinschi, I. Vlasenco, Înmormântarea getică prin incinerație din așezarea medievală Poiana I. Tyragetia s.n. VII/1, 2013, 329-334.

Mândescu 2010: D. Mândescu, Cronologia perioadei timpurii a celei de-a doua epoci a fierului (sec. V-III a. Chr.) între Carpați, Nistru şi Balcani (Brăila 2010).

Morintz, Șerbănescu 1985: S. Morintz, D. Șerbănescu, Rezultatele cercetărilor de la Radovanu, punctul „Gorgana a doua" (jud. Călărași). I. Așezarea din epoca bronzului. II. Așezarea geto-dacică. Studii preliminare. Thraco-Dacica VI/1-2, 1985, 5-30.

Moscalu 1990: Em. Molscalu, Piese de podoabă din mediul traco-getic și scitic. Inele și brățări ornamentate cu butoni. Arheologia Moldovei XIII, 1990, 149-154.

Németi 2000: I. Németi, Celtic glass bracelets and pearls discovered in the North-West of Romania. In: (Eds. C. Gaiu, A. Rustoiu) Les Celtes et les Traco-Daces de l'Est du bassin des Carpates (Cluj-Napoca 2000), 166-177.

Niculiță 2018: A. Niculiță, Piese de giuvaiergerie antică din colecțiile Muzeului Național de Istorie a Moldovei. Catalog / Древние ювелирные изделия из коллекций Национального Музея Истории Молдовы. Каталог (Chişinău 2018).

Niculiță, Matveev, Nicic 2019: I. Niculiță, S. Matveev, A. Nicic, Cercetările sitului arheologic Potârca din Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi" (Chişinău: Cartdidact 2019).

Niculiță, Teodor, Zanoci 2002: I. Niculiță, S. Teodor, A. Zanoci, Butuceni. Monografie arheologică (București 2002).

Niculiță, Zanoci, Arnăut 2008: I. Niculiță, A. Zanoci, T. Arnăut, Habitatul din mileniul I a. Chr. în regiunea Nistrului Mijlociu (siturile din zona Saharna) (Chişinău: Bons Offices 2008).

Niculiță, Zanoci, Băț 2014: I. Niculiță, A. Zanoci, M. Băț, Cercetări geospațiale şi arheologice în microzona Horodiște-Țipova. Tyragetia s.n. VIII/1, 2014, 235-252.

Niculiță, Zanoci, Băț 2016: I. Niculiță, A. Zanoci, M. Băț, Evoluția habitatului din microzona Saharna în epoca fierului (Chişinău: Cartdidact 2016).

Niculiță, Zanoci 2017: I. Niculiță, A. Zanoci, Practici funerare la traco-geții din spațiul pruto-nistrean. Istros XXIII, 2017, 171-206.

Niculiță et al. 2011: I. Niculiță, A. Zanoci, S. Matveev, M. Băț, Piese de port, podoabă şi de toaletă din aşezarea traco-getică Saharna Mare. In: (Eds. D. Măgureanu, D. Măndescu, S. Matei) Archaeology: making of and practice. Studies in honor of Mircea Babeş at tis 70th anniversary (Piteşti 2011), 193-204.

Niculiță et al. 2016: I. Niculiță, T. Arnăut, A. Nicic, A. Corobcean, Aşezări deschise şi situri fortificate pe promontoriul Saharna Mică. In: I. Niculiță, A. Zanoci, M. Băț, Evoluția habitatului din microzona Saharna în epoca fierului (Chişinău: Cartdidact 2016), 249-304.

Niculiță et al. 2019: I. Niculiță, A. Zanoci, M. Băț, V. Dulgher, Investigațiile arheologice la situl Saharna Mare / „Dealul Mănăstirii", raionul Rezina (2017-2019). Tyragetia s.n. XIII/1, 2018, 253-322.

Popović 1997: P. Popović, Les perles de verre en forme de vase ou d'amphore sur l'espace entre la mer Adriatique et le Danube. Starinar 48, 1997, 165-171.

Popović 2000: P. Popović, Le perle di vetro a forma di vaso o di anfora nella regione compresa tra l'Adriatico e il Danubio. Ocnus 8, 2000, 269-276.

Postică 1992: G.I. Postică, Rezultatele investigațiilor arheologice din anul 1991 în aşezarea Hansca - Limbari - Capraria (raport ştiințific) (Chişinău 1992). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. inv. 340.

Postică, Hîncu 2023: Gh. Postică, I. Hîncu, Hansca. Aşezarea medievală timpurie din Codrii Lăpuşnei (Chişinău: Pontos 2023).

Redina 2005: E. Redina, Scytho-Thracian cultural contacts in the northwestern Black Sea littoral. In: (Eds. J. Bouzek, L. Domaradzka) The Culture of Thracians and their Neighbours. Proceedings of the International Symposium in Memory of Prof. Mieczyslaw Domaradzki, with a Round Table „Archaeological Map of Bulgaria", BAR International Series (London 2005), 231-238.

Rustoiu 2015: A. Rustoiu, Amphora-shaped glass and coral beads. Distant cultural connections in the Carpathian Basin at the beginning of the Late Iron Age. Archaologisches Korrespondenzblatt 45/3, 2015, 365-377.

Rustoiu, Berecki 2012: A. Rustoiu, S. Berecki, "Tracian" Warriors in Transylvania at the Beginning of the Late Iron Age. In: (Red. S. Berecki) Iron Age Rites and Rituals in the Carpathian Basin (Târgu Mureş 2012), 161-181.

Rustoiu, Ursuțiu 2013: A. Rustoiu, A. Ursuțiu, Indigenous and Celtic garment assemblages in Banat and the surrounding areas at the beginning of the La Tène period (Observations regarding the silver spiral earrings). In: (Eds. I.V. Ferencz, N.C. Rișcuța, O. Tutilă Bărbat) Archaeological small finds and their significance. Proceedings of the Symposium "Costume as an identity expression" [2013, Deva] (Cluj-Napoca 2013), 77-88.

Schönfelder 2007: M. Schönfelder, Zurück aus Griechenland - Spur keltischer Söldner in Mitteleuropa. Germania 85, 2007, 307-328.

Serbinov, Zanoci 2025: S. Serbinov, A. Zanoci, Noi așezări ale culturii getice în microzona Hansca, raionul Ialoveni. In: Conferința științifică „Istorie. Arheologie. Muzeologie" a Muzeului Național de Istorie a Moldovei (23-24 octombrie 2025, Chișinău). Program. Rezumatele comunicărilor (Chișinău 2025), 66-67.

Sîrbu 1983: V. Sîrbu, Cîmpia Brăilei în sec. V-III î.e.n. – Descoperiri arheologice și interpretări istorice. Studii și cercetări de istorie veche și arheologie 34/1, 1983, 11-41.

Șadurschi, Șovan 1994: P. Șadurschi, O.-L. Șovan, Așezarea getică întărită de la Cotu-Copălău. Arheologia Moldovei XVII, 1994, 169-181.

Telnov, Belotcaci 2005: N. Telnov, A. Belotcaci, Așezarea fortificată de la Horodiște, raionul Călărași. Revista arheologică s.n. I/1, 2005, 268-278.

Teodor 1981: S. Teodor, Aşezarea geto-dacică de la Huşi-Corni. Thraco-Dacica II, 1981, 169-195.

Ursu-Naniu, Corobcean 2014: R. Ursu-Naniu, A. Corobcean, Les métamorphoses de l'existence: vie et mort dans l'enceinte gétique de Stolniceni (Le raion de Hâncești, République de Moldavie). Mousaios XIX, 2014, 381-404.

Uşurelu, Nicic 2018: E. Uşurelu, A. Nicic, Piese de metal din epoca bronzului şi cea a fierului descoperite în Republica Moldova. Tyragetia s.n. XII/1, 2018, 209-218.

Vellani 2000: S. Vellani, Perle in vetro anforiforme della penisola Italiana. In: Annales, du 14 Congrès del AIHV, Venezia-Milano 1998 (Milano 2000), 42-45.

Venclová 1990: N. Venclová, Prehistoric glass in Bohemia (Praha 1990).

Vornic, Serbinov 2025: V. Vornic, S. Serbinov, Brățările cu nodozități din epoca fierului în lumina descoperirii de la Ruseştii Noi (r-nul Ialoveni). In: Coloquim-ul de vară de la Saharna „Podoabe și vestimentație în arheologia preistorică și antică din spațiul tiso-nistrean" (Saharna, 24-27 iulie 2025) (Chișinău 2025), 22-23.

Zanoci, Băț 2020: A. Zanoci, M. Băț, Interactions and exchanges in Saharna microregion in the frame of cultural connections during the Late Iron Age. In: (Eds. A. Zanoci, M. Băț) Cross-Cultural Interaction in the Tisza-Dniester region in the Iron Age (Chișinău: Bons Offices 2020), 51-104.

Zanoci, Băț 2023: A. Zanoci, M. Băț, Un mileniu de civilizație. Epoca fierului în Bazinul Nistrului de Mijloc (Chișinău: Bons Offices 2023).

Алексеева 1975: Е.М. Алексеева, Античные бусы Северного Причерноморья. Археология СССР. Свод археологических источников, выпуск Г1-12 (Москва: Наука 1975).

Алексеева 1978: Е.М. Алексеева, Античные бусы Северного Причерноморья. Археология СССР. Свод археологических источников, выпуск Г1-12 (Москва: Наука 1978).

Велковъ 1932-1933: Ив. Велковъ, Новооткрити старини. Известия на Българския археологически институт VII, 1932-1933, 402-422.

Гольцева 1981: Н.В. Гольцева, Отчет об археологических раскопках в северо-восточном секторе поселения Ханска в 1980 году (Кишинев 1981). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. inv. 161 «С».

Димитрова Тонкова 1992: М. Димитрова Тонкова, Ранноелинистическа гробна находка от с. Ресилово, Станкедимитровско. Годишник на националния археологически музей VIII, 1992, 133-143.

Лысенко 2025: С.С. Лысенко, Браслеты с выступами-розеточками раннего железного века в Восточной Европе. Tyragetia s.n. XIX/1, 2025, 159-188.

Мелюкова 1961: А.И. Мелюкова, Отчет о работе скифского отряда Молдавской экспедиции ИА и Молдавского филиала АН СССР в 1960 г. (Кишинёв 1961). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. inv. 399.

Мелюкова 1963: А.И. Мелюкова, Исследование гетских памятников в степном Поднестровье. Краткие сообщения Института Археологии 94, 1963, 64-72.

Никулицэ 1967: И.Т. Никулицэ, Раскопки гетского могильника Лутэрия у с. Ханска. В сб.: Научная конференция по итогам научно-исследовательских работ за 1966 г. Серия общественных наук (Кишинев 1967).

Никулицэ 1968: И.Т. Никулицэ, Раскопки гетского могильника Лутэрия у с. Ханска. В сб.: Учёные записки Кишиневского Государственного Университета, т. 95 (Кишинев 1968).

Никулицэ 1969: И.Т. Никулицэ, Исследование гетского могильника у с. Ханска. В сб.: Далёкое прошлое Молдавии (Кишинев 1969), 134-145.

Никулицэ 1972a: И.Т. Никулицэ, Исследование гетского могильника Ханска-Лутэрия. В сб.: Археологические исследования в Молдавии в 1968-1969 гг. (Кишинев 1972), 105-121.

Никулицэ 1972b: И.Т. Никулицэ, Раскопки гетских поселений у с. Ханска. В сб.: Археологические открытия 1971 г. (Москва 1972), 451-452.

Никулицэ 1973: И.Т. Никулицэ, Погребальный обряд гетов VI-III веков до н.э. Советская археология 2, 1973, 27-44.

Никулицэ 1974a: И.Т. Никулицэ, Раскопки у с. Ханска. В сб.: Археологические открытия 1973 г. (Москва 1974), 426.

Никулицэ 1974b: И.Т. Никулицэ, Исследования поселений раннежелезного века в Ханском микрорайоне. В сб.: Археологические исследования в Молдавии в 1972 г. (Кишинев 1974), 95-109.

Никулицэ 1975: И.Т. Никулицэ, Поселения IV-III вв. до н.э. у с. Ханска. В сб.: Археологические открытия 1973 г. (Москва 1974), 442-443.

Никулицэ 1976: И.Т. Никулицэ, Раскопки на гетском могильнике и поселении. В сб.: Археологические открытия 1975 г. (Москва 1976), 473-474.

Никулицэ 1977a: И.Т. Никулицэ, Геты в IV-III веках до нашей эры в Днестровско-Карпатских землях (Кишинев 1977).

Никулицэ 1977b: И.Т. Никулицэ, Поселения и могильники эпохи раннего железа у с. Ханска. В сб.: Археологические открытия 1976 г. (Москва 1977), 456-457.

Никулицэ 1978: И.Т. Никулицэ, Раскопки на поселениях эпохи раннего железного века у с. Ханска. В сб.: Археологические открытия 1977 г. (Москва 1978), 467-468.

Никулицэ 1980a: И.Т. Никулицэ, Отчет о полевых исследованиях на археологических памятниках у с. Ханск в 1980 г. (Кишинев 1980). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. inv. 160.

Никулицэ 1980b: И.Т. Никулицэ, Изучение памятников раннего железного века в лесостепной Молдавии. В сб.: Археологические открытия 1979 г. (Москва 1980), 403.

Никулицэ 1981a: И.Т. Никулицэ, Отчет о результатах полевых исследований на археологических памятниках у с. Ханска в 1981 году (Кишинев 1981). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. inv. 166.

Никулицэ 1981b: И.Т. Никулицэ, Исследование гетских памятников у с. Ханска. В сб.: Археологические открытия 1980 г. (Москва 1981), 393.

Никулицэ 1982: И.Т. Никулицэ, Работы в Ханском микрорайоне. В сб.: Археологические открытия 1981 г. (Москва 1982), 399-400.

Никулицэ 1985: И.Т. Никулицэ, Изучение севернофракийских поселений в Ханском микрорайоне. В сб.: Археологические исследования в Молдавии в 1981 г. (Кишинев 1985), 95-117.

Никулицэ 1987: И.Т. Никулицэ, Северные фракийцы VI-I веков до нашей эры (Кишинев 1987).

Никулицэ, Постикэ 1980: И.Т. Никулицэ, Г.И. Постикэ, Отчет о полевых исследованиях на памятниках раннежелезного века у с. Ханска в 1979 г. (Кишинёв 1980). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. inv. 145.

Никулицэ, Рафалович, Хынку 1973: И.Т. Никулицэ, И.В. Рафалович, И.Г. Хынку, Раскопки у с. Ханска. В сб.: Археологические открытия 1972 г. (Москва 1973), 414.

Никулицэ, Рафалович 1974: И.Т. Никулицэ, И.А. Рафалович, Жилища гетов и ранних славян у с. Ханска. В сб.: Археологические исследования в Молдавии в 1973 г. (Кишинев 1974), 79-92.

Никулицэ, **Рикман 1973:** И.Т. Никулицэ, Э.А. Рикман, Могильник Ханска-Лутэрия II первых столетий н.э. Краткие сообщения Института археологии 133, 1973, 116-123

Никулицэ, Татаренко 1973: И.Т. Никулицэ, С.С. Татаренко, Результаты раскопок гетского поселения у с. Ханска в 1971 г. В сб.: Археологические исследования в Молдавии в 1970-1971 гг. (Кишинев 1973), 129-133.

Островерхов, Редина 2013: А.С. Островерхов, Е.Ф. Редина, Скифские Древности. В сб.: (Отв. ред. И.В. Бруяко, Т.Л. Самойлова) Древние культуры Северо-Западного Причерноморья (к 95-летию Национальной академии наук Украины) (Одесса 2013), 374-418.

Петренко 1978: В.Г. Петренко, Украшения Скифии VII-III вв. до н.э. Археология СССР. Свод археологических источников, выпуск Д4-5 (Москва: Наука 1978).

Покровська 1975: Є.Ф. Покровська, Кургани IV ст. до н.е. біля Холодного яру поблизу м. Сміли. Археологія X, 1975, 65-79.

Полевой 1969: Л. Полевой, Археологические памятники верхнего течения р. Ботна. В сб.: Далёкое прошлое Молдавии (Кишинев 1969), 185-210.

Рафалович 1986: И.А. Рафалович, Данчены. Могильник черняховской культуры III-IV вв. н.э. (Кишинёв 1986).

Редина 1993: Е.Ф Редина, Классификация фибул из скифских погребений Северо-Западного Причерноморья. В сб.: Древнее Причерноморье. Краткие сообщения Одесского археологического музея (Одесса: ОАМ АН Украины 1993), 50-52.

Рикман, Никулицэ 1985: Э.А. Рикман, И.Т. Никулицэ, Гетское поселение Ханска. В сб.: Археологические исследования в Молдавии в 1981 г. (Кишинев 1985), 118-124.

Синика и др. 2021: В.С. Синика, Н.П. Тельнов, С.Д. Лысенко, С.Н. Разумов, Курган 16 группы «Водовод» в Нижнем Поднестровье. Tyragetia s.n. XV/1, 2021, 239-296.

Станчев 1989: Д. Станчев, Разкопки на тракийска надгробна могила до село Копривец, Разградска област. В: Археологически открития и разкопки, 1988 (Кърджали 1989), 51-52.

Суничук 1985: Е.Ф. Суничук, Скифский могильник Чауш в низовьях Дуная В сб.: (Отв. ред. В.П. Ванчугов, Г.А. Дзис-Райко) Памятники древней истории Северо-Западного Причерноморья. Сборник научных трудов (Киев 1985), 38-45.

Тельнов 1981: Н.П. Тельнов, Отчет о раскопках поселения Ханска III в 1980 г. (Кишинев 1981). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. inv. 161.

Тельнов, Чеботаренко 1982: Н.П. Тельнов, Г.Ф. Чеботаренко, Отчет о раскопках на поселении Ханска (Лимбарь-Кэпрэрие) в 1981 г. (Кишинёв 1982). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. inv. 172.

Тельнов, Четвериков, Синика 2016: Н.П. Тельнов, И.А. Четвериков, В.С. Синика, Скифский могильник III-II вв. до н. э. у с. Глиное (Археологические памятники Приднестровья. III) (Тирасполь 2016).

Хынку 1965: И.Г. Хынку, Отчет об археологических раскопках могильников Лимбарь, Кэпрэрия, Лутэрия и поселения Лимбарь-Кэпрэрия, у с. Ханска, Котовского р-на в 1964 г. (Кишинёв 1965). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. inv. 28.

Хынку 1967: И.Г. Хынку, Отчет о полевых исследованиях в 1966 году на поселении Лимбарь-Кэпрэрия и на могильнике Кэпрэрия у с. Ханска Котовского р-на и о находке Липченского клада (Кишинёв 1967). Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei, nr. inv. 34.

Хынку, Рафалович, Никулицэ 1972: И.Г. Хынку, И.А. Рафалович, И.Т. Никулицэ, Отчет о полевых работах в 1971 году у села Ханска Котовского района МССР (Кишинев 1972). Arhiva Academiei de Științe a Moldovei, nr. inv. 24.

Dr. Aurel Zanoci

Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”,
Universitatea de Stat din Moldova
0000-0002-3236-7582
e-mail: aurel.zanoci@usm.md; azanoci@gmail.com

Dr. Mihail Băț

Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”,
Universitatea de Stat din Moldova
0000-0001-6642-2888
e-mail: mihail.bat@usm.md; mb_usm@yahoo.com

SSC
SAHARNA SUMMER
COLLOQUIUM